AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

27 Ekim 1962

FİYATI : 1 LİRA

Başı dertte bir adam
İçişleri Bakanı Bekata

Küba Hadiseleri Ve Ankara

Soğuk ve rutubetli havalarda

EVİNİZDE VE YANINIZDA

OPON

bulundurmak faydalıdır

OPON, baş, diş, adale, sinir ve lumbago ağrılarını teskin eder.

OPON, bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında başarı ile kullanılır.

OPON, günde 6 tablete kadar alınabilir.

OKUYUCU MEKTUPLARI

Kocaman iktidara sahip olduğunuz halde bizim hakkımızda iki satır yazınıza rastlamadık. Çıkan af hakka mı, kuvvete mi? Kaç kişi çıkmıştır ve memlekete huzur mu getirecek? Yoksa, hırs mı? 1960 dan bu yana altıncı af kanunu oldu. Bir gün istifade edemeyen kız, kadın kaçıranlar var. Kız kaçırmak sucundan 22 seneye mahkûm oldum. Evlenmek maksadıyla kaçırdığım kızın iki tane çocuğu oldu. Ben dokuz senedir yatıyorum. İnsaf lâzım.

Mehmet Kışla - Çorum Cezaevi

•

Af konusundaki itidalli yazınız çok hoşuma gitti. Zaten bu davada siz hep itidalli davrandınız. Yassıada duruşmaları sırasındaki ve sonraki yazılarınızla doğru yolu göstermiştiniz ama, anlayan olmadı. Tabut anladılar da, gene kendi bildiğimizi okuyabiliriz sandılar. Sanırım son sayınızdaki "Ötekiler" yazısı bir yeni işarettir. Bari, onu anlayabilseler.

Neriman Şavlu - Kadıköy

•

Son kapağınızı hazırlayan ressamınızı tebrik ederim. Af bu kadar güzel sembolize edilebilirdi. O siluetler çok tesirliydi. Kapağınızı basana gelince.. O yerin dibine batsın. **Nasıl** baskı, o?

Ayla Gencer - Şişli

•

Eski AKİS hakkında

AKİS'i ilk çıktığı günden beri bir nüsha kaçırmadan okumuşumdur. Böylesine bir kader birliği içinde AKİS'e dair fikirlerimi belirtmeyi bir borç bilirim. Siz de kabul edersiniz ki 27 Mayıstan sonra AKİS, misyonunu bitirmiş gibi okuyucularında alâkasızlık yarattı. Yani galibiyetin mağlûbiyeti gibi bir şey. Bunun AKİS'in en can alıcı sayfaları olan iç politika bakımından izahı zor olmasa gerek. Bunun üzerinde duracak değilim. Fakat ben AKİS'in her sayfasını okuyan biri olarak geri kalan sayfaların kalitece düşük olduğunu, mühimsenmiyen bu sayfaların da düzeltildiğinde AKİS'in yaşamasına yardım edeceğine inanıyorum. İnşallah AKİS'in yapacağı hamle arefesinde AKİS bu kısımları da düzeltir.

Hayati Kutluay - Ankara

•

Mecmuamızın bir çok mensubu bizlerle aynı havayı hayli müddet teneffüs etti. Yüksek vicdanınızın bizlerin kalplerimizle müttefik olduğundan zerrece şüphemiz yoktur. Siyasi aftan bizlerin de aynı haklara sahip olabilmemiz tabiiliğini bilvesiyle destekleyeceğinizi ve hürriyete kavuşmak mutluluğundan mahrum bırakılmamızın ilgililere duyurulmasını en derin kardeşlik hisleriyle arz ve istirham eyleriz.

Abdullah Gökbay - Malatya Cezaevi

•

Bütün sadık okuyucularınızın bir arzusuna kendiliğinizden tercüman oluşunuzu sevinçle karşıladım. Çok ardakaşım AKİS'i artık okumaz haldedir. Bunun sebebi fikirlerinizi paylaşmamaları değil, o konularla alakalarını kaybetmiş olmalarıdır. Sadece bizim ildeki bu düşüşü bayi hesaplarınız size göstermiş olmalıdır. Gerçekten Türkiye artık meseleleri, dertleri, zevkleri ve renkleri ayrı bir memleket. Politika dışı sayfalarınız sizi, azuladığınız gibi "Her ailenin mecmuası" yapabilir.

Kamil Ertün - Kocaeli

•

Yeni mecmua hakkında

AKİS'in yeni şekliyle elime geçen ilk sayısını doğrusu istenirse pek beğendim. Gerçi bazı tertip ve teknik hataları vardı ama mecmuaya yeni bir ruh geldiği muhakkak. İlk bakışta anlaşılmaz gibi görünen ve yadırganan bazı yeniliklerin AKİS'e yeni okuyucular kazandıracağına eminim. Size başarılar dilerim.

Siyami Karagülle - Kilimli

•

Politika hakkında

Yeni AKİS elime geçtiğinde ilk dikkatimi çeken iç politika hadiselerine ayırdığınız yer oldu. Açık söyleyeyim ki beni pek tatmin etmedi. Ben kahve köşelerinde politika konuşulan bir memlekette AKİS gibi bir mecmuanın politikaya az yer ayırmasını doğru bulmam. Gerçi siz mecmuayı bir aile mecmuası haline getirmişsiniz ama ben AKİS'i eski hüviyetiyle daha çok seviyordum.

Ülkü Gönültaş - İstanbul

•

OKUYUCU MEKTUPLARI

Mecmuada değişiklik yapmaya karar verişinizi üzüntüyle karşıladım. AKİS gibi mecmualara önem kazandıran ne tirajları, ne satışlarıdır. Siz, hadiselerle orantılı çıkıp inen bir dergisiniz. Eski şeklinizi muhafaza etseydiniz daha iyi olurdu. Zira hâdiseler üzerindeki rolünüzün azalmadığını, bilâkis çoğaldığını biraz dikkatli herkes görmektedir. Zaten memlekette ne kadar şer kuvveti varsa, hepsinin hücum hedefinin Başyazarınız olması bunu ortaya koymuyor mu? İnşallah, AKİS'e yazık etmezsiniz.

Memduh Ergin - Beyazıt

•

Yeni AKİS hakkında

Çok değişik bir mecmua verebildiğiniz. İlk intibaım çok müsbet. Yeni bir hava sayfalarda esiyor. Ama, yazık ki resimler ve baskı aynı!

Kamuran Selçuk - Kavaklıdere

•

İlk defa olarak son kısmı dolgun ve itinalı bir dergi okuduk. Eğer bu baş tarafların hakkını çalmazsa AKİS süratle bütün Türk ailelerinin sevgilisi olacaktır. Buna rağmen bir şikâyet konusu yeni dergide de, eskisindeki azametiyle devam ediyor: Resimler! Bir de, benim aldığım derginin kapağı o kadar pisti ki..

Selim Başak . Kızılay

•

Bu hafta AKİS'i eskisine nisbetle beğendim. Her halde tiyatro ve sinema bahislerine de yer vereceksiniz. En çok hoşuma giden "1 konser dinledim" ve "1 kitap okudum" yazılarınız. Orijinal bir buluş.

Sevgi Tarlan - Kızılay

•

Bu memleket sizlerin, Türkiyenin yetiştirdiği en büyük adama yaptığınız fenalığı hiç unutmayacak. Onun başına geleni biz de sizin başınıza getireceğiz. AKİS denilen paçavra evlerimize asla girmeyecektir.

(Okunmayan bir imza)

•

Sayı: 435 Cilt: XXVI Yıl: 9

Sahibi
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Metin Toker, Atilla Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı ve Kenan Taşçıoğlu (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Deniz Baykal - İktisadi Haberler Kısmı: Fasih İnal, Sabri Öz - Magazin Kısmı : Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil - Tiyatro: Lûtfi Ay, Naciye Sibel - Musiki : Faruk Güvenç - Kitaplar : İlhami Soysal - Spor: Vildan Aşir Savaşır.

Resim
Ali Parmakerli - Hakkı Tümgan

Fotoğraf
Hüseyin Ezer - Sungar Taylaner

Teknik Sekreter
Vural Bayraktar

Klişe
Doğan Klişe Atelyesi

Yazıişleri
Rüzgârlı Sokak No. 15/2
Tel: 11 89 92

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (53 nüsha) 40.00 lira

İlân Şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Milli Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih
25.10.1962

•

Fiyatı 1 lira

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu hafta AKİS, 40 sayfa, Geçen hafta 44 sayfaydı. Tembellik zamanımızda 36 sayfayı nasıl dolduracağımızı kara kara düşünürdük. Şimdi, yazıları nereye koyacağımız bir mesele oldu. Her sayfa ve muhtevası üzerinde mecmuada uzun uzun düşünülüyor, sizlerin en ziyade alakanızı çekecek, hoşunuza gidecek konular seçiliyor, bunların "sıkmayan ciddi yazılar" halinde ve kısa olarak kâğıt üzerine dökülmesine çalışılıyor.

Yeni şekliyle AKİS hakkında bize akseden ilk intiba, umumiyetle müsbettir. Mecmua beğenildi. Gerçekten değişik, açık havalı ve rahat bulundu. Ancak bir yandan baskının kötülüğü, diğer taraftan tertipte bazı teknik hataların yapılmış olması kimsenin -tabii bizim- dikkat nazarından kaçmadı. Bu hafta ortadaki renkli dört sayfayı onun için veremiyoruz. Geçen sayıda her şeyi birden yapmaya çalıştığımız için hiç bir şeyi mükemmel yapamadık. Yazı işlerinde, mürettiphanede ve baskı dairesinde herkesin iki ayağı bir pabuca girdi. O şaşırdı, bu şaşırdı. Bir aksilik ve tertipsizlik yüzünden yazıların dizilmesine de bir gün gün başlanınca hesaplar altüst oldu. Bunları düzelteceğiz. Her hafta AKİS size bir yenilik, bir alâka çekici ilâve, başka yerde bulamayacağınız vesikalar getirecektir.

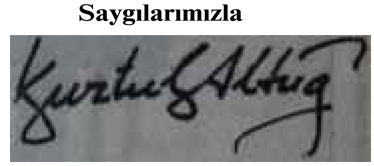
Bunların birini, iç sayfalarımızda göreceksiniz. Cumhuriyetin 89. yıldönümü dolayısıyla İsmet İnönüden bir yazı istemiştik. Salı günü gelen yazıyı gördüğümüzde sevinçten hepimiz yerimizden fırladık. Cumhuriyetin bu Yaşayan Tarihi bir yazı yazmamış, yakın mazinin en önemli bir köşesi üzerine perdeyi aralamış ve Cumhuriyetin nasıl düşünüldüğünü, nasıl ilan edildiğini Çankayada geçen o tarihi 28 Ekim 1923 akşamın, da hikâye ederdi anlatmıştı. Arşivimizde Atatürkün, Cumhuriyetimizin "Kahramanlık Günleri"ne ait hiç bir yerde yayınlanmamış bazı fotoğrafları vardı. Onları da bu tarihi vesikanın içine koymakta fayda sorduk. Böylece bu haftaki AKİS inanılmaz bir zenginliğe kavuştu.

AKİS bir kaç haftaya kadar bir yeni harekete girişiyor. Bir roman ilavesini on, oniki hafta sizlere mecmuayla birlikte vereceğiz. Ama bu, bildiğiniz tarzda bir roman değildir. Bizim için çok aktüel ve önemli bîr konuyu, kendi memleketini ele alarak bir yabancı yazar nefis tarzda işlemiştir.

Merak mı ettiniz?

Merak etmekte hakkınız bulunduğunu gelecek hafta bu konuda sizleri aydınlattığımızda göreceksiniz.

Saygılarımızla

İçindekiler

Yurttan Akisler

Beklenen misafir: İran Şahı Pehlevi
Yazık! Faransız geliyor.

Ziyaretler — Bu haftanın sonunda, İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi Türkiyede olacak. Şah, Cumhuriyet Bayramında, devletimizin resmi misafiridir. Resmî ziyaret üç gün sürecek, ondan sonra İran Hükümdarı İstanbula gidecektir. Şah resmî ziyareti süresince Cumhurbaşkanı Gürsel tarafından ağırlanacak, resmi ziyaret bittiğinde kendisine Dışişleri Bakanı refakat edecektir. Bu, eski tarz hükümdar ağırlama usullerinde değişikliktir ve misafiri seven, misafire sırnaşılmasından hiç hoşlanmayan halkı çok memnun edecektir.

İran Hükümdarı ile devlet adamlarımız arasındaki görüşme programında belirli bir konu yoktur. Daha ziyade bir "ufuk taraması" yapılacak ve dünya meseleleri üzerinde fikir teatisi yapılacaktır. Tabii, iki memleket için hayatî "Rusya ile münasebetler" konusu en ziyade ilgiyi çekecekti.

Af — Af tüccarı olarak bilinen gazetelerde yayınlanan ve haberden ziyade telkin mahiyeti taşıyan "Cumhurbaşkanı Cumhuriyet Bayramında Kayseri mahkûmlarından hasta ve yaşlıları affedecek - Affedilecekler arasında Celâl Bayar da var" manşetlerinin gerçekle hiç bir ilgisi yoktur. Ne Cemal Gürselin bu hususta bir karar, hatta niyeti mevcuttur, ne de tabii en ufak bir hazırlık yapılmaktadır.

Anayasanın 97. maddesi şudur: "Cumhurbaşkanı.. sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle belirli kişilerin cezalarını hafifletebilir veya kaldırabilir". 98. Madde ise şudur: "..Cumhurbaşkanının bütün kararları Başbakan ve ilgili Bakanlarca imzalanır. Bu kararlardan Başbakan ile ilgili Bakan sorumludur".

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama ile malûl mahkûm sadece Kayseri Cezaevinde değil, bütün hapishanelerde vardır. Bunlar sıhhi rapor alıp Adli Tıp Meclisine başvurduklarında, gerekli kanuni muamele kendiliğinden yapılmaktadır.

Dışişleri— Dışişleri Genel Sekreterliğinde bu sıralarda bir değişiklik oluyor. Terfi sırası gelmiş bulunduğundan Genel Sekreter dürüst ve prensip sahibi Namık Yolga - Birinci dereceyi alacak- ile dirayetli Bern Büyük Elçisi Zeki Kuneralp yer değiştirecekler. Dışişleri içinde, daha doğrusu Dışişlerinin kenarında Namık Yolgadan kurtulunursa bir takım eski Fatinistlerin yeniden itibarlı yerlere gönderilip icra-i faaliyete devam edebilecekleri ümidi var ama, bunlar Feridun Cemal Erkini pek tanımayanlar her halde..

İçişleri — Valiler arasında yapılan son değişikliklerde İstanbulda kalan Niyazi Akının daha faal ve bilhassa asayiş konusunda daha dinamik olamaması halinde başka bir yere nakli bahis konusu edilecektir. Zira İstanbulluların tamamı asayişsizliğe bir çare bulunmasını hararetle arzulamaktadırlar. Bunun yanında, kendisinden çok şeyler beklenilen Akının hareketsizliği ciddi bir tenkit konusudur.

Hükümet — Y. T. P nin Genel Başkan Vekili Raif Aybarın, Devlet Bakanlığı ile bu görevinin beraber yürütülmesine zaman bakımından imkan görmemesi neticesi Genel Başkan Vekilliğinden istifası Hükümet içinde de bir değişiklik ihtimalini doğurdu. Ulaştırma Bakanı Rıfat Öçten Genel İdare Kuruluna girdi. Genel Başkan Vekilliğine o getirilirse, Ulaştırma Bakanlığında iş Devlet Bakanlığındaki işten de çok fazla olduğundan Y. T. P. Başbakana Ulaştırma Bakanlığı için bir isim verecektir.

Meclis — Bu ayın ortasında milletvekilleri ve senatörler, şöyle bir on, onbeş gün dinlenebileceklerini hayal ediyorlardı. Hesaplara göre 19 Ekimde Meclis tatile girecek ve temsilciler başkente 1 Kasımda, yeni dönem için döneceklerdi.

Fakat evdeki hesaplar, iki sebepten dolayı çarşıya uymadı. Önce Hükümet, Planın bir an önce görüşülüp kanunlaşmasını istedi. Bu istek sadece Hükümetin değildi. Türkiyeye Yardım Konsorsiyumunun idarecileri Hükümeti sıkıştırıyorlardı. Meclis üyeleri ikinci darbeyi Küba olaylarından yediler. Plân bitse bile, bugünkü şartlar içinde temsilcilerin başkentten ayrılmaları kolay kolay bahis konusu olmayacaktır.

Bir senatör şöyle dedi:

"— Birader, Kennedy Kübayı derken asıl bizi abluka altına aldı!"

Dünyadan Akisler

Norveç — Adını bütün dünyadaki Kukla Hükümetlerin sıfatı haline getiren Vidkun Quisling'in-nazi işgalindeki Norveçin Başbakanı- cesedinin külleri ailesine ölümünden 17 yıl sonra verildi. Quisling Norveç kurtulduğunda muhakeme edilmiş ve asılmıştır. Norveç hükümeti, sabık başbakanın mezarının bir takım neonaziler tarafından türbe haline getirilmemesi için külleri bilinmeyen bir yerde muhafaza etmiş bulunuyordu.

Yemen — Yemen ihtilalcileri ilk aleni hezimetlerine, ölümünü ilan ettikleri İmam Muhammed el-Bedr'in yaşamakta olduğunu kabul suretiyle uğradılar. İhtilalin başında Abdullah Sallal'ın yeni idaresi, İmamın bombalanan sarayında enkaz altında kalarak öldüğünü bildirmişlerdi. Halbuki bu hafta San'adaki ihtilalci birlikler İmama kaçması için yardım eden bütün aşiret şeyhlerini tevkif ettiler. Sana'dan şimdi bildirildiğine göre İmam, sarayı ihtilalci kuvvetler tarafından bombalandıktan sonra Vaşa bölgesine kaçmıştır. Vaşa şeyhleri kendisini önce saklamışlar, sonra da hudut haricine çıkarmışlardır.

Yemende, iki tarafın kuvvetleri arasında savaş henüz kati neticeye ulaşmamıştır.

İngiltere — İngiliz deniz kuvvetleri Başkomutanlığında katip olan 38 yaşındaki William Vassall Sovyetler adına casusluk yapmak suçundan 18 yıl hapse mahkûm olmuştur. Old Bailey mahkemesinde Başsavcı Sir John Robson sanığın son altı yıldır bu işe devam ettiğini ve rusların kendisine yüksek ücret ödediklerini söylemiştir.

Vassall savunmasında, vaktiyle Moskovadaki İngiliz Büyük Elçiliği nezdindeki Deniz ataşeliğinde çalışırken bir homoseksüel cümbüşte fotoğraflarının ruslar tarafından çekildiğini, sonradan rusların kendisine şantaj yaptıklarını, bu yüzden onların hizmetine girdiğini bildirmiştir. Ama mahkeme bunu kabul etmemiştir. Zira senede 700 ingiliz lirası alan Vassall'ın Londrada oturduğu apartman dairesine 500 ingiliz lirası ödediği tesbit edilmiştir.

Fransa — Danıştay, Askeri Mahkemenin Salan. hakkında ölüm cezası vermemesine kızan General de Gaulle'ün bunu lağvedip, yerine bir yenisini kurmasını Anayasaya aykırı bulmuştur. Yeni mahkeme, başkanının intiharından sonra altı hüküm vermiştir. Bu arada Degueldre adında bir tedhişçi ölüme mahkum edilmiş ve hüküm az sonra infaz edilmiştir. Danıştayın kararı bütün Fransada heyecan yaratmıştır. Daha da heyecan yaratan bir olay Hükümetin bu kararı "anormal" ilan edişi ve Danıştayı tedhişçiliğe prim vermekle suçlamasıdır.

Sayı : 435 Cilt : XXVI 27 Ekim 1962

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Birlik saati

Türkiye bu hafta, son yılların en tehlikeli krizi içinde bulunuyor. Dünyanın bir yeni harp eşiğinde göründüğü sırada, memleketimiz ateş hattının en önündedir ve istemeksizin, buhran konularından birisidir. Dar geçiti bu defa da aşacağımız muhakkaktır. Ama bunun yolu bütün iç meselelerde mütareke ilanı ve bilhassa tahrikçi unsurlara fırsat vermemektir. Askerî güvenlik tedbirlerinin hudutlarımızda ve yurt içinde tam olarak alındığı şu sırada savunma azmimizi zedeleme gayretindeki hiç bir teşebbüse müsaade edilmeyeceği muhakkaktır.

Krizin daha başında önce Hükümetin gösterdiği azimli tavır, arkadan topyekün Meclisin ve oradaki siyasi partilerin davranışları kendilerine çok itibar sağladı. Bu itibarın parlamenter rejim bakımından yarın faydası büyük olacaktır. Vatanı tehdit eden müşterek tehlike önünde alman bu vaziyet, vatandaşın yüreğine serpilen ilk su oldu. Geçirilen imtihan, Demokrasinin da imtihanıdır. Zira gerçek Demokrasilerde milletin elele vererek sağladığı kuvvet ve kudretin derecesi hakkında ingilizler İkinci Dünya Harbinde tecrübeli, dirayetli Churchill'in idaresi altında misallerin en parlağını vermişlerdir.

Kriz haberiyle birlikte gözler isteristemez, memleketin kaderini elinde tutan İsmet İnönüye bir defa daha çevrildi. Milletlerarası meselelerin ve dış politikanın bu büyük üstadına İkinci Dünya Harbi sırasındaki şartlardan bambaşka şartlar içindeki Türk halkının sağlayacağı destek, neticeyi asıl tayin edecek unsur olacak.

Bambaşka olan şartlar, sadece Türkiyenin kendi şartları değildir. İçinde yaşadığımız dünya 1939 dünyasından tamamiyle değişiktir ve bu bakımdan bizim politikamızın 1939-45 arasının politikasını kopyadan ibaret kalmasına imkan ve ihtimal yoktur. Milletçe üzerinde tetik durmamız gereken bir tehlike, bizi bu görüş hatasına itmeye teşvik edecek zehirli propagandadır.

Dış Politika

Sakallının ettikleri

O sabah Başbakan İsmet İnönü Cumhurbaşkanı Gürseli ziyarete giderken yarım saat sonra döneceğini hesaplıyordu. Devlet Başkanıyla günlük meseleleri görüşecek, bilgi verecekti. Amerikanın Kübayı abluka altına alma kararı hakkındaki ilk resmi bilgi, iki adam Çankayada tatlı tatlı konuşurlarken geldi. O dakikadan itibaren Başkentin siyasi çevreleri bütün meseleleri bir tarafa bıraktılar ve tek bir konunun üzerine eğildiler: Küba!

Buna mukabil hadisenin halk üzerindeki tepkisi daha yavaş oldu.

Hudutlar da ve içerde güvenlik tedbirlerini alan Türk Ordusu
"Çıktık açık alınla 40 yılda her savaştan.."

Bir defa haber, çok kimse tarafından bir gün sonra duyuldu. Bir büyük ekseriyet bu çeşit dış politika krizlerine alışık bulunduğundan omuz silkti. Bir başka kısım "Aldırma, İsmet Paşa çaresini bulur" dedi. Ancak ufak bir kütledir ki durumun pek de öyle göründüğü kadar basit olmadığını ve uzak Kübanın bizim çok daha yakınımızda büyük ihtilat yapması ihtimali üzerinde durarak endişe hissetti.

Haber karşısında Hükümetin davranışı, bu son grubun hadiseyi değerlendirme tarzına uygun oldu. İlk resmi bilgiler Çankayada alındığında Başbakan en ilgili iki şahsiyeti, Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin ile Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunayı Köşke çağırttı. Daha sonra iki istihbarat Albayı da dosyalarıyla geldiler. Orada, Cumhurbaşkanıyla birlikte durum görüşüldü. Memleketin güvenliği konusunda gerekli tedbiri almak birinci plânda geliyordu. Başbakan bunların ne olacağını Genel Kurmay Başkanına bildirdi. Emir öğleden sonra her tarafa ulaştırıldı. Emirde bir harp hazırlığı yapılması veya seferberlik hazırlıklarına girişilmesi derpiş edilmiyordu. Emir bir sürprizle karşı karşıya kalınmamasının teminine matuftu. Türk Silâhlı Kuvvetleri bütün tedbirleri derhal aldı. Nitekim o akşam, gazeteciler tarafından fikri sorulan Genel Kurmay İkinci Başkanı Memduh Tağmaç şöyle dedi:

İnönü Mecliste konuşuyor
Ord. Prof.

"— Bir NATO devletiyiz. NATO komutanlığından bir emir almadık.

HAFTANIN İÇİNDEN

Soğukkanlıyız

Metin TOKER

Küba bir yeni durumdur. Bu durumun, İkinci Dünya Harbini takip eden karışıklık bittikten sonra kurulmuş olan düzenle bir ilgisi yoktur. Kübada değişiklik bir kaç yıl öncü vuku bulmuştur. Amerika, için başından beri bu değişiklikten dolayı tedirgindir. Bunu ifade etmiştir. Hatta huzursuzluk kaynağını ortadan kaldırmak için, Kennedy daha önce harekete geçmiştir. Fakat nihayete kadar gidememiş, çeşitli sebeplerden dolayı teşebbüsünü yarıda bırakmıştır. Şimdi. Amerika, güvenliğinin tam tehdit edildiği inancıyla yeniden vaziyet almıştır.

Eğer Küba Meselesi mutlaka bir başka meseleyle mukayese edilmek isteniliyorsa, bütün nisbetler mahfuz tutulmak şartıyla, Macaristan Meselesini hatırlamak gerekir. Orada da Nagy bir yeni durumdu. O durumun da İkinci Dünya Harbini takip eden karışıklık bittikten sonra kurulmuş olan düzenle bir ilgisi yoktu. Macaristan'da idarenin renginin değişmesi ihtimali karşısında Rusya kendi güvenliğinin tehlikeye düştüğünü ileri sürdü ve müdahale etti. Kaldı ki Moskova bunu yaparken Budapeşte Hükümeti memleketini bir amerikan üssü ve nükleer silah deposu haline getirmemişti. Hadise bir halk hareketinden ibaretti ve halk sadece hürriyetini istiyordu.

Bu yüzdendir ki Türkiye, kendisi ile Küba arasında zoraki bir paralel kurulması temayülü karşısında tamamiyle kararlı ve soğukkanlıdır. Türkiyenin ve Kübanın, milletlerarası diplomasi bakımından, birbirine benzeyen tek tarafı yoktur, Türkiyenin durumu, İkinci Dünya Harbi sonu düzeninin bir parçasıdır. Türkiyenin safını hangi şartların ve icapların neticesi olarak aldığı herkesten iyi Moskovanın malumudur. Türkiyenin durumunda bir revizyon, ancak bütün düzenin tekrar masa başına getirilmesi halinde düşünülebilir. Böyle bir vaziyette de Türkiyenin nasıl davranmak âdetinde olduğu Tarih kitaplarında yazılıdır.

Bu bakımdan, Türkiye olduğu yerde durmaktadır ve güçlü Türk Silahlı Kuvvetlerinin derhal aldıkları güvenlik tertipleri içinde, olduğu yerde duracaktır. Bütün ittifaklarımıza sadık halde, NATO'nun her vecibesini yerine getirmek ve statümüzde en ufak değişikliğe rıza göstermemek azmimiz tamdır.

Amerikayı, giriştiği teşebbüste tam manasıyla desteklediğimizi de herkesin bilmesinde fayda vardır. Rubanın Amerikanın güvenliğini tehdit edip etmediğinin tayini hakki Washington Hükümetine aittir. Ama bizim de gördüğümüz Castro'nun, kendi topraklarına bütün Amerika kıtasını tehdit eden nükleer silahların yerleştirilmesine müsaade etmek suretiyle Rusyanın dünya politikasında Amerikaya şantaj yapabilmesi imkânını kolaylaştırdığıdır. Amerikanın müttefikleri Washington'un kendisini böyle bir tehditten kurtarma gayretlerini desteklemezlerse, yarın, bu tehdit altındaki aynı Washington Hükümetinin dünyanın dört köşesinde barışın savunuculuğu görevine eli kolu serbest devamını hangi hakla talep edebilirler ve bunu nasıl ümit edebilirler? Kübanın sâdece Amerikanın değil bizim de, Berlinin de, İran ve Pakistanın da, Güney Doğu Asyanın da. Güney Amerikanın da, nihayet Batı Avrupanın da güvenliğimi tehdit eden bir yeni ve tehlikeli durum olması bu yüzdendir.

Rusya, dünyayı Amerikayla paylaşmaya dünden razıdır. Bunun, kendi hegemonyasının başlangıcı olacağını ve Amerikayı Dünya Devleti olmaktan bir kere çıkardı mı herşeyin pek kolaylaşacağını mükemmelen bilmektedir. Bütün rus politikası Washington'u o istikamete itmeye matuftur. Kübadaki rus silahları Amerikanın işgalinden ziyade güvenliğini Amerikayla ittifakı esasına bağlamış hür memleketlerin muallakta kalmaları için oraya yerleştirilmiştir. Amerikanın kendi sırası, bundan sonra gelecektir.

Bugün Başkan Kennedy, işte asıl buna hayır diyor. Buna hayır dediği için Türkiye, sapasağlam, Başkan Kennedy'nin yanındadır.

Fakat bir emrivakiyle karşılaşmamak için her türlü hazırlığımızı tamamladık."

Haberler bütün sabah Çankayaya gelmekte devam etti. Başbakan saat 12'de şehre indi, toplantıya çağırdığı Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek üzere çevik ve azimli adımlarla Başbakanlığa girdi.

Amerikadan gelen bilgi

Çankayadaki görüşmeler devam ederken, şehirde Köşke giden geniş asfaltın sağına rastlayan beyaz bir binada bir başka telâş göze çarpıyordu. Amerika Büyük Elçiliğine, erken saatlerde, Başkan Kennedy'nin Türkiye Başbakanı İsmet İnönüye hitaben Küba olaylarıyla ilgili bir mesajı gelmişti. Mesaj bir bilgi verme mahiyetindeydi, Amerikanın görüşünü anlatıyordu ve Amerikanın taahhütlerini tekrarlıyordu. Amerikanın Türkiye Büyük Elçisi Raymond A. Hare Ankarada bulunmadığından-Büyük Elçi 30. Evlenme Yıldönümünü kutlamak üzere eşiyle Güneye, tatile gitmişti- Müsteşar Robert Barnes, Dışişleri Bakanlığından bir mülakat talep etti. Amerikan Müsteşarı, Başkan Kennedy'nin mesajını Türk hariciyesine en seri şekilde iletti.

Bakanlar Kurulu toplantıda meseleyi müzakere etti. Kennedy'nin Başbakan İnönüye gönderdiği mesajı inceledi. Dışişleri Bakanının izahatını dinledi. Toplantının en alâka çekici kısmı, Başbakanın hâdiseyi nasıl gördüğünü, değerlendirdiğini ve istikbal için ne tahmin ettiğini söylemesi oldu. Bakanlar bir ara Meclisi gizli bir toplantıya çağırarak izahat vermeyi düşündüler, sonra buna şimdilik lüzum görmediler. Kennedy'nin mesajına verilecek cevap hazırlanacak ve müzakerelere akşam devam edilecekti.

Kabinede hadisenin dış âlemdeki muhtemel gelişmesinin görüşülmesiyle yetişilmedi. Memleket içinde de gerekli bütün güvenlik tedbirlerinin alınması görevi İçişleri Bakanına verildi. Bakan, Genel Kurmay Başkanlığıyla irtibatlı çalışacaktı. Hükümet bir takım tahrik ve sabotaj hareketlerine karşı uyanık bulunma lüzumunu hissetti.

Durum muhakemesi

Doğrusu istenilirse kriz, Başkentin iyi haber alan çevrelerinde bir sürpriz tesiri yaratmadı. Böyle bir gelişme bekleniyordu ve Türk devlet adamlarının kanaati buhranın Amerika tarafından Kübada yaratılacağı merkezindeydi (Bk. AKİS — Sayı: 434, DÜNYADA OLUP BİTENLER). Son samanlarda gelen Amerikalı ziyaretçilerin Ankarada bıraktıkları intiba bu olmuştu.

Bilinen bir başka nokta daha vardı. Rusyanın, o takdirde haklı görünmek için, Küba ile Türkiye arasında bir benzetme yapması muhtemeldi. Bu, krizi derhal bizim hudutlarımız civarına getirecekti. Küba'daki amerikan tedbirlerine karşı rus mukabele- i bilmisilinin Türkiye üzerinde tatbiki de pek âlâ beklenilebilirdi. Gerçi bazı fazla vesveseliler Türkiyeye karşı bir Sovyet ablukasını bahis konusu ettiler ama, jeopolitik durumun müsait olmadığı hemen görüldü.

Ankaranın tahmini, yeni bir soğuk harp devrine girildiğidir. Tabii bunun en büyük tehlikesi, hiç kimse istemediği halde, "kazara" bir harbin patlayıvermesidir. Bundan başka, karşılıklı kuvvet gösterisinin de neticesini tahmin etmek kolay değildir. Ancak bir taraftan Rusyanın beklenildiği kadar sert tepki göstermemesi, diğer taraftan iki cephenin de derhal Birleşmiş Milletlere başvurması yüreklere biraz su serptti. Hâdiseler sırasında büyük merak konusu, Kübaya müteveccihen yolda bulunduğu bildirilen rus gemileri yasak bölgeye girdiklerinde ne olacağı meselesi oldu. Gemiler, başkentte adım adım takip edildi.

Hükümet, dış politikamızın temel taşının Amerika ittifakı olduğu gerçeğini kararlarında ön plânda tuttu. Nitekim Kennedy'ye sağlam bir müttefik olduğumuz hatırlatıldı, ihtilâfların barış yoluyla halli için her gayretin sarfı tavsiye olundu, NATO'nun kararlarına Türkiyenin uyacağından şüphe edilmemesi bildirildi. Zaten umumi efkarın temayülü de bu istikamette oldu.

Yeni toplantılar

Bakanlar Kurulu saat 18 de yeniden toplandı. Başbakan İnönünün imzasıyla Amerika Cumhurbaşkanına verilecek mesaj Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve Kurula sunulmuştu. Feridun Cemal Erkin Bakanlara son gelişmeler üzerinde yeni bilgi verdi. Washington'dan alınan şifrelere göre hâdiseleri izah etti. Bakan bir parça acele ediyordu. Zira diplomat o akşam bir başka diplomata veda yemeği veriyordu. Nitekim Erkin, toplantının sonuna kadar kalamadı ve Türkiyeden ayrılacak olan Alman Büyük Elçisini ağırlamağa gitti.

Kabine, Başkan Kennedy'ye verilecek cevabı saat 20 sularına doğru tamamladı. Hazırlanan metin üzerinde ufak rötuşlarla yetinildi. Başbakan cevabı imzaladıktan sonra Dışişleri Bakanlığı ilgililerine sundu.

Saat 20.30 da Amerika Büyük Elçilik Müsteşarı Robert Barnes Başbakanlığın merdivenlerinden Heyecanlı adımlarla çıkarak çok iyi bildiği Genel Sekreterin odasına yöneldi. Bekletilmeden içeri alındı. Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Namık Yolga Mr. Barnes'e İnönünün imzaladığı cevabi mesajı verdi. İki diplomat fazla konuşmadılar. Müsteşar sürat-

Feridun Cemal Erkin otomobiline binerken
Yolcu yolunda gerek

Millet Meclisi Başbakan İnönünün izahatını dinliyor
Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için

le Büyük Elçiliğin yolunu tuttu. Mesajdan memnun kalmıştı.

Dışişlerinde çalışmalar

Bu arada Dışişleri Bakanlığı Siyasi Plânlama Dairesi Büyük bir güçle -o gün öğle yemeğini bu daire mensupları 15.30 da yemişlerdir.- hazırladığı geniş raporu Dışişleri Bakanı vasıtasıyla Hükümete sunulmak üzere ilgililere teslim etmişti. Rapor oldukça genişti. Küba meselesi üzerinde muhtelif Cephelerin ve önemli devletlerin fikirlerinin ne yönde olduğunu belirtiyordu.

Dışişleri Bakanlığının yorulan dairesi, sâdece Siyasi Plânlama Dairesi olmadı. Küba olayı ortaya çıkar çıkmaz Bakanlığın bütün teleksleri Amerikaya çevrildi. Madrit ve Paris üzerinden yapılan konuşmaları teinin eden teleksler bir dakika bile boş kalmadı. Dört tanesi Paris üzerinden New-York'la devamlı temas sağladı. Böylece Güvenlik Konseyinin çalışmaları dakikası dakikasına izlendi. Diğer teleksler Washington Büyük Elçiliğimizle temas halindeydi. Amerikanın başkentinde cereyan eden diplomatik olaylar hemen merkeze iletiliyordu.

Gene toplantı..

Gece gelişen olaylar, Bakanlar Kurulunun devamlı çalışmasını icap ettirdi. Ertesi sabah saat 10 da Bakanlar Kurulu Başbakan İnönünün başkanlığında yeniden toplandı. Bu sırada Kuvvet Kumandaları ve Sunay, Muhafız Alayında beraberdiler ye ay m meseleyi görüşüyorlardı. Toplantıya bir ara Genel Kurmay Başkanı da çağırılarak Ordunun durumu ve tedbirler hakkında kendisinden bilgi alındı.

Üçbuçuk saat devam eden müzakereler sonunda toplantıdan çıkan Bakanların hemen hepsi aynı cümleyi söylediler:

"— İnönünün öğleden sonra Mecliste yapacağı konuşmayı bekleyin"

Sunayın da, basın mensuplarından kaçarcasına, Bekata ile birlikte Başbakanlıktan ayrılması, gazetecileri saat 15 i beklemeğe mecbur etti.

O gün Mecliste, milletvekili sayısı her zamankinden fazla değildi. Başbakan İnönünün Küba olayları hakkında yapacağı konuşma ancak saat 14 e doğru duyulduğundan Başkan yoklamaya başladığında, salonda yer yer boş koltuklar göze çarpıyordu. Hele C.H.P. sıralarında milletvekili bulmak bir hayli güçtü. Ama yoklamanın ortasında birden salona akın başladı ve denilebilir ki tek sıra boş kalmadı.

İnönünün kısa, meseleyi derleyip toparlayan ve can alıcı noktalarına temas eden konuşmasının iki yeri bütün siyasi partilere mensup milletvekilleri tarafından pek şiddetle alkışlandı.

Başbakan meseleyi ortaya koyduktan sonra, Türkiyenin durumuna şu cümlelerle izah etti:

"— Biz tehlike karşısında bulunduğumuz vakit müttefiklerimizden tesanüt vazifelerini yapmalarını istiyeceğimiz gibi, müttefiklerimizden biri vazifemizi ifa etmemizi talep ettiği vakit, biz de mükellefiyetimizi elbet yerine getireceğiz".

İnönü'nün çok ve müttefiken alkışlanan öteki cümlesi şu oldu :

"— Memleket içinde sabotaj hareketleriyle vaziyetimizi karıştırmak ve zayıflatmak teşebbüsleri olacağı sezilmektedir. Kaynağı itibariyle dışarda olacak bu gibi teşebbüsleri kuvvetle ve metanetle karşılıyacağız..."

Başbakan İnönünün konuşması Muhalefet Partisinde öylesine tesir gösterdi ki, meşhur afçı Reşat Özan da koridorda bir gazeteciye :

"— Paşayı takdir ettim. O cümleyi söylemeseydi, vallahi kalkıp soracaktım. Ne tarafta olduğumuz bilinsin canım.." demekten kendini alamadı.

Başbakan İnönünün konuşmasına paralel olarak. Cumhurbaşkanı Gürselin Harp Okulunda Öğle yemeğinde verdiği kısa demeç bilhassa yabancı basın mensuplarının duru hakkında kesin bir görüşe varmalarını sağladı.

Kulağa Küpe...

İdealizm!

Yakup Kadri Karaosmanağlu partisinden ayrıldı. Ayrılır. Çünkü, Toptan Af istediğini ağzından kaçırdı. Kaçırır.

Ama sebep diye meşhur "Atatürk ilkelerinden taviz veriyor"u gösterdi. Gösterir.

Peki, toptanı bir kenara, affın kısmisini dahi istemeyip Atatürk ilkelerini çamurlara bulayacak yolun yolcuları arasında işi ne?

Haa! O da "Kılavuzu karga olan.." fehvasının gereği olacak.

İdare

Ne biçim Başbakan bu!"

İstanbuldan bir haber, daha doğrusu bir emir Ankarada aradığında önce tereddüt uyandırdı. Amir, şifahi talimatta olduğu gibi miydi, yoksa 180 derece tersi mi? Sevgililer bir süre düşündüler. Emir şuydu: Başbakan İsmet İnönünün C. H.P. İstanbul İl kongresindeki konuşması Radyoda verilmeyecek! Emir, Başbakanın Özel Kalem Müdürü Necdet Calp vasıtasıyla duyrulmuştu.

Anadolu Ajansında da, Radyoda "Eskiler"i tanıyan, onların Özel Kalem Müdürlerine muhatap olmuş yüksek seviyede ilgililer pek boldur. Bunlar hafızalarını yokladılar, "Usul"ü hatırladılar. Böyle konularda aldıkları bütün talimatlar "Başbakanın nutku bir değil, onbir kere ya-

Necdet Calp çalışma masasında
Alışılmamış talimat

İhtilal Anatomisi

Türk toplumunda zaman zaman beliren bazı kuvvetler ile bunların birbirine nisbeti ve meydana getirdikleri denge gözden kaçırıldığı için iyi niyetle veya maksatlı, yanlış hükümlere varanlar çok olur.

D. P. iktidardayken, hele onun son günlerinde, gidişte bir iyilik bekleyenler hep hayal etmişlerdir. D. P. iktidarının üç kuvveti vardı: Bayar, Menderes ve D. P. Grupu Bunlardan hiç biri, öteki ikisini yenecek güçte değildi. İkisi birleştiğinde üçüncüye baş eğdiriyorlardı. "İspatçılar Hareketi", "Yaylacılar Hareketi", "Mutediller Hareketi" diye bir çok tertibin başarı kazanamaması, böyle hallerde Bayar - Menderes ikilisinin birlik olması neticesidir.

Türkiyede İhtilal de, bir sosyal matematiğe bağlı kalmıştır, bağlıdır. Türkiyede, soyut bir Parti İhtilâli olmaz. Türkiyede, soyut bir Ordu İhtilâli de olmaz. Ne bir Parti, ne Ordu tek başına Türkiyeye hakim olabilir. Hatta, kısa bir zaman için bile.. Bu çeşit bir deneme, deneyicilerin başına dünyayı yıkarak, üç gün içinde perişan hale gelir. Menderesin, meşhur Tahkikat Komisyona İdaresiyle denediği bir Parti İhtilaliydi. 22 Şubatçılar bir Ordu İhtilâline başladılar. İkisinin de akibeti aynı oldu.

Türkiyede Ordusuz ihtilâl yapılamaz. Her ihtilalin, mutlaka Silâhlı Kuvvetler tarafından desteklenmesi lazımdır. Ancak ihtilâl memleket çapında bir siyasi teşekkülü yanında bulmazsa muallakta kalır. 1 Mayıs böyle gerçekleşmiştir. Eş ideallerle Ordu ve C. H. P. birleşip millî duygulara tercüman olduklarından dolayıdır ki Menderesin Parti İhtilâli denemesi kendisi ve ideal arkadaşları için felaketle bitmiştir.

İhtilâl Menderes Türkiyesinin kapısındayken Türkiye için bir ihtilâli hayal sananlar, bilhassa yabancı çevreler, galiba sütten ağızları yandığı için şimdi her gün telaşlanıyorlar. 27 Mayıstan önce Namık Gedikin çatık kaşlarına ve Rüştü Erdelhunun omuzundaki yıldızlara bakıp ''Türkiyede ihtilâl olmaz" diyenler bugünkü Türkiyeyi bir yeni ihtilâlin arefesinde sanıyorlar.

Hayal!

Menderes Türkiyesi, düzen manzarasında bir düzensizlikti. Bugünkü Türkiye, düzensizlik manzarasında bir düzendir. Hazırlanış saatinde bir gazeteye gidiniz. Bu gazete ertesi sabah nasıl çıkacaktır diye şaşarsınız. Temsil arefesinde bir tiyatroya gidiniz, perdelerini nasıl açabileceklerini anlayamazsınız. Ama gazete çıkar, perde açılır ve Türkiyede hiç bir şey olmayacaktır.

Bu, bir kehanet değildir. 27 Mayıstan önce Türkiyede bir ihtilal olacağını söylemek de kehanet değildi. Bunlar, eşyanın tabiatıdır.

Bugün Türkiyede ancak "Ordu + C. H. P." ihtilâl yapabilir. Bu gerçeği, ihtilal düşünen maceracılar şimdi herkesten iyi bildiklerinden iki tarafın üzerinde çalışmaktadırlar. Ama bunların unuttukları, memleketi idare eden kuvvetin, ister beğenilsin ister beğenilmesin, "Ordu + C. H. P" kuvveti olduğudur. Türkiyeyi, intikal devrinde "Ordu + C. H. P." kaostan masun tutmaktadır ve köprü bitinceye kadar birlik devam edecektir.

Peki bu kuvvet, ihtilâli kendisine karşı mı yapacaktır?

Yerli, yabancı müşahitlerin bir hükme varırken gürültülü ve gösterişli zevahir altındaki basit gerçekleri göz önünde bulundurmalarında fayda vardır. Hele bu zevahirin her zaman masum kimseler tarafından cilalanıp ortaya çıkarılmadığı ve "Türkiyede ihtilal olacaktır" havasının yayılmasının ihtilali kolaylaştıracağını hesaplayan kimselerin varlığı hatırlanırsa, görüşlerdeki hata payı daha kolay azaltılır.

yınlanacak", "Başbakanın nutku en mukni sesli spiker tarafından günde üç posta okunacak", "Başbakanın nutku, yayın kesilerek verilecek" şeklinde olmuştu.

Acaba, Necdet Calp veya emri ondan alan A.A. nin İstanbuldaki bürosu mu yanılmıştı?

Yanılan bir kimsenin bulunmadığı anlaşıldı. İsmet İnönü, C.H.P. kongresinde verdiği ve sadece partiiçi meselelerin bahis konusu edildiği konuşmasının Başbakanlık sıfatını, dolayısıyla Devlet Radyosunu hiç ilgilendirmediğini düşünmüş, bir yanlışlık olur diye de bunun yayınlatılmamasını hususi surette bildirmişti.

Nutuk radyoda yayınlanmadı.

Bürokrasi

Atom çağında

Af kanununun Resmî Gazetede yayınlandığı günün sabahı, karanlıkta, Yassıada mahkûmlarının Türkiyede dağılmış bulunduğu 57 ilin cezaevin de kanundan faydalanacaklar, ellerinde bavulları kapının önüne geldiler. Kapının dışında da, yakınları bekleşiyordu. Bunların bir kısmı iki gecedir oradaydı. Tahliyeler için sabırsızlanılıyordu. Mahpusluğun ne demek olduğunu bilmeyenler hapishaneden bir gün önce ile bir gün sonra çıkmak arasındaki farkı kavramazlar.

Aynı sabah, Ankarada Adalet Bakanlığında ve Bakanlıklar Postahanesinde birbirinden habersiz çalışan iki memur da bu farkı kavramayan sınıfa dahildi. Adalet Bakanlığındaki memur 57 savcılığa 57 yıldırım telgrafı hazırladı. Bunlarla, aftan faydalanan mahkûmların tahliyesi emri veriliyordu.

Günün, başı sıkışık bir başka fedamı vardı: İçişleri Bakanı. Hıfzı Oğuz Bekata da erken saatte işine geldi. Tahliyelerin yapılacağı illere, durumun nasıl olduğunu sordu. Gerçi ameliyenin hadisesiz cereyanı için gerekli tedbirleri almıştı ama, kim bilebilir? Telefonda karsısına çıkan valiler ve savcılar tahliyelerin başlamadığını, zira hiç bir emir almamış bulunduklarını ifade ettiler. Hayretler içinde kalan Bekata, Adalet Bakanı başkentte bulunmadığından Adalet Bakanlığı Müsteşarını aradı. Müsteşar Nafiz Yamanoğlu yıldırım telgraflarının saat 8.30'da bir odacıyla Bakanlıklar Postahanesine gönderildiğini bildirdi. Bekata bu defa Posta-Telgraf Baş Müdürünü aradı ve gecikmenin sebebini sordu. Baş Müdür, tahkikat yapacağını söyledi.

Tahkikat beklenen neticeyi, yani bürokrasinin bir muhteşem örneğini verdi. Odacının getirdiği telgrafları memur almıştı. Telgraflardan 47 tanesinin metni aynıydı ve her biri 216 kelimelikti. Memur bunları teker teker ve hepsini kelime kelime saymıştı. Sonra, geri kalan on tanesine de aynı muameleyi tatbik etmişti. Arkadan her birine bir taneden 57 makbuz kesmişti; Bunları damgalayıp imzalamıştı. Makbuzları odacıya vermiş, telgrafları yanına koymuş, telgrafların çekileceği Merkez Postahanesinden bunları aldırmalarını istemişti. Telgraflar bir süre sonra, gönderilen bir motosikletli postacıyla aldırılmıştı. Metinler telgrafçıya gitmiş ve telgrafçı 57 telgrafı çekmeye başlamıştı.

İçişleri Bakanı tekrar Adalet Bakanlığı Müsteşarını aradı. Sorumluluğu kendisine ait olmak üzere, Adalet Bakanlığının bütün telefonlarını seferber etti. 57 savcılığa, yıldırım telgraflarını beklemeden, aftan faydalananların derhal salıverilmeleri için emir yollattı.

Çok mahkûm evine ve ailesine kavuştuğu sırada Ankara Merkez Postahanesinin memuru tahliye emrini götüren yıldırım telgraflarım çekmekteydi de, çekmekteydi..

Yürüyüşler

"İmtihanın şiddetinden.."

Bu haftanın başında Ankarada, Atatürk Bulvarından geçenler gösteri yürüyüşü yapan bir kaç yüz genci ilgisiz bakışlarla süzdüler. Bakışlarda sadece ilgisizdik değil, kırgınlık da vardı. İşiyle gücüyle meşgul çok vatandaş "Oturaydın da dersini çalışaydın, imtihanı kazanaydın!" diye söylenip yürüdü.

Yürüyüş, Üniversiteye giriş sınavlarını kazanamıyan öğrenciler tarafından, imtihan sonuçlarını protesto amacıyla tertiplenmiş ve açıta kalan 9 bin öğrencinin iştir geniş çapta ve tesirli bir nümayiş yapılabileceği sanılmıştı. Evdeki hesap çarşıya uymadı. Zira bu 9 bin öğrenciden asgari 2 bini Fakülte değiştirmek üzere giriş sınavlarına kalmış ve 4 bini de Türkiyedeki diğer üniversiteleri kazanmışlardı. Bu sebeple nümayişler pek cılız, oldu ve nümayişlere katılan öğrencilerin sayısı da bir kaç yüzü geçmedi.

Öğrencilerin önderliğini bu sefer de, geçen yıldan tecrübeli olan Ülkü Aral yaptı. Karadeniz illerinden birine mensup olduğu şivesini anlaşılan Aral ve arkadaşları Pazartesi sabahı Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde toplandılar. 11.30 da Kızılay istikametinde yürüyüşe gittiler. Bu sırada sayılan ikiyüzü bucak buluyordu. Küçük grup bağıra çağıra Zafer Anıtına geldi. Bunlar

Açıkta kalan öğrencilerin yürüyüşü
"...her imtihanda tam numara isteriz!"

bir iki kısa konuşmayı müteakip istiklâl marşı söylendikten sonra, ellerindeki derme çatma dövizleri halka göstererek Güven Parkına geldiler. Orada konakladılar. Öğrenciler parktaki toplantılarında hayli uzun süren tartışmalardan sonra B.M.M ne başvurmağa karar verdiler. Fakat hep birlikte Meclise girmeleri mümkün olamadı. Parlamento binasına giden yolu, Meclis Muhafız Bölüğü askerleri kapatmıştı. Bunun üzerine aralarında 12 temsilci seçerek Senato Başkanına gönderdiler. Başkan Suat Hayri Ürgüplü gençleri sükûnetle dinledi ve sonra, dünyanın bütün memleketlerinde İmtihan ve Kontenjan usulünün tatbik edilmekte olduğunu söyleyerek bu sebeple nümayişlerin bir fayda sağlıyamayacağını, itibar da vermeyeceğini belirtti. Fakat imtihanzedeler tatmin olmadı. Küçük grup Millî Eğitim Bakanına gitmeğe karar verdi. Şevket Raşit Hatipoğlu gençlerin arasına karışarak onları dinledi, bu hareketlerinin doğru olmadığını, Üniversite statülerine göre ancak giriş sınavlarında başarı gösterenlerin kabul edilebileceğini izah etti. Üstelik, kontenjanı genişletmek üzere Üniversite rektörleriyle temaslarda bulunacağına dair onlara söz verdi. Bu sözlerden sonra tatmin alan gençlerden bir çoğu gruptan ayrıldılar. Ancak küçük bir azınlık laf dinlememekte inat etti ve başlarında önderleri Ülkü Aral -Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde talebedir!- olduğu halde Güven Parkında protestoya devam etmeğe karar verdi.

İmtihan protestocuları halkın alaylı bakışları altında bir süre de oisi denediler, sonra dağıldılar.

Tabii gösteri mefhumuna, bir yeni zarar ve itibarsızlık vererek..

İçişleri

Hırsıza, uğursuza karşı

(Kapaktaki Bakan)

Geçenlerde, biri asker -üç yıldızlı bir general-, diğeri sivil -o da bir askerdir, ama emeklidir- iki kişi İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekatanın daveti üzerine İçişleri Bakanlığına geldiler. Henüz yeni Bakanın koltuğu, altında ısınmamıştı. Bakan, Jandarma Genel Komutanı Korgeneral Fikret Esen ve Emniyet Genel Müdürü İhsan Aras Türkiyenin asayişi meselesini görüştüler. Bu hafta dava Ankarada, süratle bir hal çaresi bulunmak üzere, ele alındı. Hem de, geçici olarak değil..

Kararın önemi büyüktür. Zira bugün Türkiyede bütün gözler Asayiş Meselesi üzerine çevrilmiş, bütün zihinler bu meselenin çözümlenmesi için çarenin ne olduğunu arar ve kendine göre formüller bulur duruma gelmiştir. Meseleyi ele alanların belirttikleri tek nokta vardır: Türkiyede asayiş hali hazırda mevcut değildir..

Nitekim, C.H.P. İstanbul İl kongresi dolayısıyla Boğaziçi sahillerine giden Başbakan İnönüye, pek çok kimse:

"— Paşam, bu asayiş meselesi ne olacak? Geceleri bir saatten sonra, İstanbul gibi şehirde sokağa çıkamaz olduk" dediler.

Yeni İçişleri Bakanı vazifesine başladığında teşkilâtı laçka, etrafındakileri görevlerini benimsememiş kimseler olarak buldu. İşlerin üzerinde fazlaca durulmamış, satıhtaki cilaya daha çok önem verilerek günlerin geçiştirilmesine çalışılmıştı. Bekata bu konuda:

"— Türkiyede devlet otoritesinin sarsılmış olduğundan şüphe etmemek lâzım. Pek çok misallerle bu doğrulanabilir. Maalesef gerçek budur ve bunun üzerinde ciddi olarak durmak gerekmektedir" dedi.

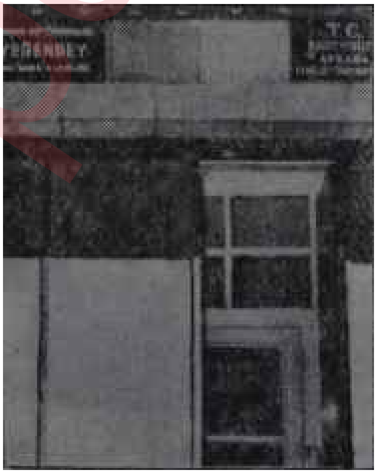
Yeni Bakan devlet otoritesinden ne anladığım da bir misalle anlattı:

"— Bundan birkaç ay önce, Başkentin göbeği sayılabilecek bir yerde, on kişi bir genç kızı nişanlısının yanından alarak tasallut etmişlerdir. Gerçi suçlular yakalanmışlar-

Vergisiz Cennet

Geçen hafta bu mecmua, Hükümetin 5 Yıllık Plânın iç finansmanı için tasarladığı vergilerin bulunduğunu bildirmiş, bunları söylememekteki garabete işaret etmiş, ilk haberleri vermişti. Bu hafta hadise, memleketin 1 numaralı konusu olarak gelişti. 800 Milyon ek liranın kaynakları ilgili Bakanlar, Alican ile Feyzioğlu ve Melen tarafından açıklandı.

Ancak bu vesileyle, iki teknenin yolcuları arasındaki fark milletin gözü önüne serildi. Plâncılar istifa ettiklerinde, bunların 1 milyar 200 milyon liralık yeni vergi isteklerini övenler ve Hükümeti buna yanaşmadığı için yerenler vardı. 800 milyon liralık vergilerin üzerinden örtü kalktığında bunların bir kısmı, bu hafta, her iyi niyet sahibinden beklenileceği gibi vergilerin lüzumunu savundu, biz vergi ödemezsek bize kimsenin el uzatmayacağını, böylece Plânın tatbikine imkan kalmayacağını belirtti, vergileri değil, bunların aksak buldukları taraflarını tenkit etti. Tenkitlerin konusu

Bir vergi dairesi
Ağlama Duvarı

ikidir: Az vergi konmuştur, bu yüzden yıl sonunda enflâsyona gitmek tehlikesi vardır — Yeni vergilerle sosyal adalet konusunda esaslı adımlar atmak kabildi, tarım gelirlerinin vergilendirilmesinde ürkek davranıldığından bu yapılmamıştır. Sol cephe, budur.

Ama, yelkenlerini kuzey rüzgarlarıyla şişiren teknelerin mensupları, kaptanından miçosuna feryada başlamazlar mı? "Bu fakir millet nasıl vergi verecek? Hükümette hiç insaf yok mu? 800 milyon yeni vergi olur mu?" Bunun altında da, hal çaresi; Hükümet zenginin malını alıp vergi diye kullansaydı, ey vatandaş, sen hiç vergi ödemeyecektin! Bu da, komünist cephe.

Bilinmez bu tecrübe, 800 milyon etmez mi? Türkiyenin sol cepheye ihtiyacı söylendikçe komünist cephenin hop oturup hop kalkması sebebi nasıl da mükemmel anlaşılıyor!

dır. Ama devlet otoritesi odur ki genç kıza tasallutu değil on kişi, yüz kişi kafasından geçirecek, ama bir tanesi bunu yapma cesaretini gösteremiyecektir."

Boynu bükük adamlar...

Bekata önce polis bölgelerinin, yani büyük şehirlerin içindeki asayişi zedeleyici olaylar üzerinde durdu.

Bu konuda yapılan tetkikler, son üç yıl içinde büyük şehirlerde göze çarpan düzensizliği birkaç sebebe dayamaktadır.

1 — 27 Mayıstan önce bir polis rejimine doğru gidiş bu teşkilât içinde büyük çapta tahribat yapmış ve halkla polisin arasını açmıştır.

2 — 27 Mayıstan sonra polis, sevilmiyen bir teşkilât olarak halk tarafından ezilmeğe başlanmış, bu ezilme büyük çapta içe çekilmeye sebep teşkil etmiştir. İtimatsızlık, polis kuvvetlerinin vazifelerini gereği gibi yapmalarına büyük engel teşkil etmiştir.

3 — Emniyet kuvvetleri kendilerine güveni kaybetmiş ve Adana Cezaevindeki arkadaşlarım düşünerek sorumluluktan korkar hale gelmiştir.

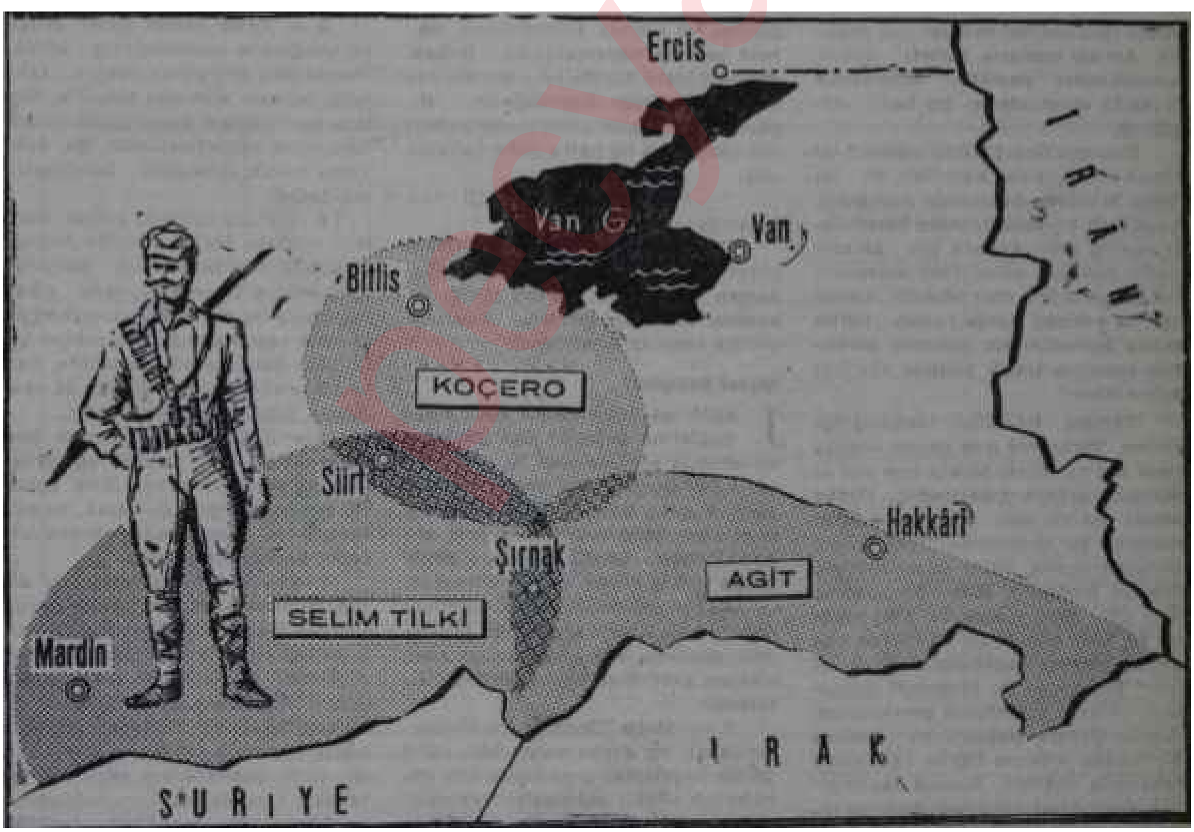
Bu sebepler, büyük şehirlerde her zaman rastlanan olayları kemiyet olarak fazlaca farkettirmemiştir. Ancak olayların meydana gelişi, bilhassa gasp ve soygun hadiselerinin hazırlanışı dikkatleri çekmiştir. Son yıllardaki soygunların şekli, daha evvelkilerine nazaran çok cüretkarane, becerikli ve çap itibariyle büyüktür. İşin burasında "sarsılan devlet otoritesi problemi" idarecilerin önüne çıkmaktadır. Soygun olaylarının -tipik misali Necdet Elmastır- görülmedik şekilde cereyanı, tabiatıyla halk üzerinde büyük tesir yapmaktadır. Gazetelerin günlük olaylar meyanında haklı olarak büyüttükleri sansasyonel hadiseler, böylece psikolojik bir baskıyla günden güne daha ciddi ve endişe verici veche kazanmaktadır.

İdarecilerin endişesi

Polis bölgelerinde asayişi tehdid eden olayların artmasının ilgililerce bir sebebi de, yakın bir geçmişte yapılan genel aftır. Bugün, 27 Mayıs Devriminden sonra açılan hapishane kapılarından çıkanların % 85 i yeniden, aşağı yukarı aynı suçlardan ötürü demir parmaklıkların ardına girmişlerdir. Geçen zaman zarfında polis, bırakılanların işledikleri suçları kovalamaktan bizar olmuştur. Suçluların çok az bir kısmının dürüst bir hayata dönmesiyle sonuçlanan genel affın yeniden sözünün edilmesi, Emniyet mensuplarına soğuk terler döktürmektedir. Emniyet Genel Müdürü İhsan Aras bu konuda:

"— Emin olun, uykularım kaçıyor. Yeniden genel af sözü ortaya çıktı. Bu kadar kısa zamanda yeni bir genel affa gidilirse hiç, ama hiç bir şey elde edilmez. Bizim iki yıldır, çıkanları yeniden toplamakla vaktimiz geçti,, demektedir.

Aslına bakılırsa, son günlerdeki fevkalâde olayların dışında, Türkiyede asayişi sarsıcı fiillerin faillerinin yakalanıp cezalandırılması oranı bir hayli yüksektir. Bu oran % 70 ilâ 75 arasındadır. Emniyet Genel Müdürlü-

Doğudaki eşkiyanın faaliyet halinde bulunduğu bölgeler

Delikli demir çıktı, mertlik öldü

Emniyet Genel Müdürlüğü binası
Düşükler yurdu değil

günde faili meçhul vakalar yok değildir. Ancak bunların nisbeti birçok memleketlere nazaran -Amerikada % 45-55 civarındadır- bir hayli düşüktür.

Emniyet Genel Müdürlüğünün bir büyük derdi, polis kadroları ve bu Genel Müdürün bütçesinin darlığıdır. Amerikalı bir mütehassısın hazırladığı rapora göre Ankara için gerekli trafik polisinin adedi 1400 olmalıdır. Bu, İstanbul için dört mislidir. Ancak her iki şehirde, aşağı yukarı bütün zabıta kuvvetlerinin mecmuu amerikan uzmanın trafik polisine ayırdığı miktardadır!

Yapılan tetkikler, sanıldığının aksine, Türkiyede ırza geçme olaylarının son yıl içinde birden bire çok azaldığını ortaya çıkarmıştır. Bunun sebebi bir yıl önce Cumhurbaşkanı Gürselin bir demecinde "Irza geçme suçunun cezası, ölüm olmalıdır" yolundaki beyanıdır. Elde edilen rakamlara göre 1960 yılında 74, 1961 yılında 90, 1962 yılında ise 26 cebren ırza geçme olayına raslanmıştır. Yeni İçişleri Bakanının bu konudaki düşüncesi, cezanın artırılması gerektiğidir. Ancak Bekata şimdilik bu konuyu bir kanun mevzuu haline getirmek çabasında değildir. Kanuni tedbirlerden evvel idari tedbirleri derleyip toparlamayı düşünmektedir.

Bekata asayiş meselesinin -bilhassa büyük şehirlerde - halledilmesini sadece zabıta kuvvetlerinin maddi gücüne ve altında bulundukları manevi baskıya dayamaktadır. Bakan, ehliyetli idare âmirlerinin işi yarı yarıya halledeceği kanısındadır. Bu yüzden problemin birinci merhalesinin çözümünü bu hafta şöyle formüle etti:

"— 67 ilimize, 67 liyakatli vali bulabilmek!"

Bekatanın bu düşüncesini derhal gerçekleştirme imkanı yoktur. Bu, zaman meselesidir. Bakan şimdi, bu zamanı mümkün mertebe kısaltma yoluna sapmak niyetindedir.

Siyasi rakipler!

Jandarma mıntıkasına dahil Doğu dağlarına gelince.. Son günlerde ziyadesiyle popüler olan Uç şahıs İçişleri Bakanının adeta siyasi rakipleridir. Koçero, Agit ve Tilki Selim adlı şakiler, uzun müddetten beri ele geçmemişler, üstelik namları artık bütün yurtta dillere destan olmuştur.

Bakan durumu inceledi. İlgililerden gerekli bilgiyi aldı. Doğu illerindeki şakilerin son günlerde işi azıtmasının gerçek sebepleri şöylece sıralandı:

1 — Doğu illerinde kaçakçılık bir sanat, bir geçim vasıtasıdır. Bol paralı kaçakçılar sanatlarını icra eylerlerken silâhlı çatışmalar yapmaktadırlar ve müsademeler sonunda bir ölüm vakası, ister istemez bir kanun kaçağını dağa çıkarmaktadır. Şakilik böylece kaçakçılığa paralel olarak gelişmektedir.

2 — Fakir halkın hırsı, zengin soyulduğunda memnuniyete inkılap etmektedir. Bol paralı eşkiya, fakir halkı parayla memnun etmekte, böylece bir "kötüye karşı gelen insan" durumuna yükselmektedir. Bu, eşkiyanın yatak bulmasını kolaylaştırmaktadır.

3 — Doğu illerinde hudud olayları, bilhassa Irak ve Suriye hududu civarında meydana gelen hadiseler yeni eşkiya türleri meydana çıkarmakta ve bu devletlerle koordine bir çalışma yapılamadığından şakiler kolaylıkla karşı tarafa geçmekte, bazı belirli maksatlardan dolayı da oralardan yardım görmektedirler.

4 — Şakiler zaman saman -korkutarak da olsa- zengin ağalardan yardım görmektedirler. Hele bunların politik hüviyeti de varsa, bu müsamahanın kanun kaçağı üzerindeki tesiri sonsuz olmaktadır.

Doğu illerinde böylesine bir düzen, daha doğrusu düzensizlik devam ederken asayişin korunmasıyla görevli jandarma kuvvetlerinin durumu dikkatle incelenecek bir şekildedir. Bölgenin coğrafi durumu, eşkiyanın lehinedir. Türkiyede 29 kilometre kareye 1 jandarma düşmektedir. Gene istatistiklere göre 747 vatandası 1 jandarma korumaktadır.

Türkiyede jandarma teşkilâtı karakol sistemi ile vazife görmekte, yani dağınık bulunmaktadır. Bütün bunların yanında sınır kontrolü hemen hemen imkânsızdır.

Jandarmanın teknik imkânı azdır. Yol bulunmaması motorize hale getirilmesine manidir.

Ancak, bu açıkların giderilmesi şimdilik imkânsız gibidir. Hal böyle olunca Doğu illerindeki asayişin temini alelacele alınacak tedbirlere ve Devlet otoritesinin oralara uzanmasına bağlıdır.

İçişleri Bakanı, olayların önüne bir kaç şekilde geçilmesini düşündü. Evvelâ bütün sorumluluğu kendi üzerine alarak Doğu illeri valilerine asayiş konusunda titiz davranmalarını ve herhangi politik bir baskıdan çekinmemelerini bildirdi.

Daha sonra, komşu devletlerle koordine hareket etme yollarının aranması istendi. Bunun dışında jandarma kuvvetlerine Doğu illerinde geniş bir tarama yapılmasıyla ilgili hazırlıklara girişilmesi emredildi.

Jandarma Doğudaki üç ünlü şakinin sahalarını tesbit etmiştir. Üstelik bunların, elde resimleri de mevcuttur. Koçero Siirt ile Bitlis dağlarında dolaşmaktadır. Sığındığı yer Iraktır. Sınırı ekseriya İran-Irak sınırına yakın noktalardan aşmaktadır.

Agit, Irak sınırı boyunca dolaşmaktadır. Bu şakinin iki memleket arasında gidip gelmesi diğerlerine nazaran fazladır. Hakiki işi kaçakçılıktır.

Tilki Selim, Şırnak ve Mardin dolaylarında icrai sanat eylemektedir.

Jandarma kuvvetleri bir konu üzerinde daha dikkatle durmakta ve eşkiyaya yataklık yapanların ele geçirilmesine çalışılmaktadır. Bu konuda civara resmi, gayri haberler uçurulmuştur. Yataklık yapanların şakiler kadar cezaya çarptırılacağı belirtilmiştir.

Ancak bütün bunların tatbikatı, Devletin elinin Doğuya kadar uzanabilmesine bağlıdır.

Tabii, yeni İçişleri Bakanı, 52 yaşındaki Hıfzı Oğuz Bekatanın siyasi istikbali de..

Korgeneral Fikret Esen
Jandarmanın başı

1960 - 1961 ve 1962 yılları içinde Yurdumuzda Polis bölgesinde işlenen asayişe müessir suçların mukayeseli cetveli.

Sıra No.			SUÇLARIN ÇEŞİDİ	İşlenen suç miktarı 1960	1961	1962
1			Gasp ve soygun	62	122	152
2			Öldürme olayları	154	257	250
3			Zabıta kuvvetlerile müsademe (Polis, Jan).		3	6
4			Zabıta kuvvetlerine toplu tecavüz			1
5			Cezaevlerinden toplu firar			
6	Kasten	yangınlar	Devlete ait bina, tesis ve vasıtalarda		11	13
			Ormanlarda			
			Eşhasa ait bina, tesis ve vasıtalarda	55	60	45
			Zirai mahsül ve ot yığınlarında		12	5
7			Silahlı hudut tecavüzü			
8			Silâhlı olarak kıs ve kadın kaçırmak	2	4	1
9			Cebren ırza geçmek	74	90	26
10			Meskene silâhla tecavüz	3	9	5
11			Köyler ve aşiretler arasında silâhlı olay			
12			Büyük baş hayvan hırsızlığı	64	44	66
			Genel Yekun	414	612	571

Not : 1962 yılı Tokat, Adana, Erzurum ve Diyarbakır Vilayetleri Eylül ayı hariç (9) aylıktır.

Küba

Barut fiçısına kıvılcım

Pazar günü Washington'da, Amerikanın, Küba krizi dolayısiyle son yılların en sansasyonel teşebbüsünü yapacağına dair bütün işaretler vardı. Hava, Deniz ve Denizaltı birliklerinin Karaip bölgesinde toplandığı biliniyordu. Bu durumun resmi izahı ise, Birleşik Devletlerin yıllık deniz manevralarını yapmak üzere bulunması idi. Zaten Kennedy'nin Cumartesi günü, yaklaşan seçimler dolayısıyla yapmakta olduğu geziyi bırakarak aniden başkente dönüşü birtakım tahminler yapılmasına, ortalığa bazı haberlerin yayılmasına yol açmıştı. Fakat Kennedy fevkalâde sakin görünüyordu. Pazar günü Başkan ve eşi St. Stepnen katolik kilisesine gittiler. Orada Allaha dua ettiler. Kennedy kiliseden çıkarken kendisini alkışlayan 75 kişilik bir grubu neşeyle selamladı.

Dışişleri Bakanı Dean Rusk da Pazar günü Bakanlıkta idi. Basın sözcüsü Pierre Salinger de mutadın dışında olarak o Pazar Beyaz Sarayda gözüktü. Pentagonda bütün kumandanlar işbaşında idiler. Karaip bölgesinde ise 40 geminin ve 20 bin askerin iştirak ettiği "Büyük Manevra" devam ediyordu.

Bir müddet sonra mu ayyen mevkilerde yer almak üzere yeni bazı birlikler de harekete geçirildi. Kübanın 90 mil uzağındaki Key West'e doğru saatte 1.400 mil hızla hareket eden bir jet filosu, Key West üssünden kalkan 9 denizaltı ile 5 muhrip, gene Key West'ten hareket eden 5 bin kişilik bir deniz piyade birliği bunlar arasında idi.

Kennedy konuşuyor

Ertesi akşam televizyonda bir konuşma yapan Mr. Kennedy, İkinci Dünya Harbinden bu yana en ciddi siyasi krizin ortaya çıkmasına yol açtı. Milletlerarası plânda cereyan eden satranç maçında birçok piyon kaybetmiş olan Amerika, artık bu defa satranç önündeki piyonu vermek niyetinde görünmüyordu. Başkan, Amerikanın elinde, Sovyetler Birliğinin Kübada gizlice nükleer füze rampaları kurduğuna dair "kati deliller" bulunduğunu açıkladı ve Amerika kıtasının emniyetiyle dünya barışını sağlamak üzere "Kübaya gemiyle gönderilen her türlü askeri malzeme hakkında tam bir abluka tesis ettiğini"

Amerikan gözüyle
(Christian Science Monitör)

ilân etti. "Kübaya giden gemiler hangi memleketten veya limandan olursa olsun -eğer silah yüklü ise- geri gönderilecektir" dedi.. Kennedy ablukanın sadece askeri malzeme ile ilgili olduğunu, Sovyetlerin 1948 Berlin ablukasında yaptıkları gibi sivil halkın ihtiyaçlarının ablukaya dahil edilmediğini belirtti.

Nutkun diğer bir yerinde, Kübadan Amerika kıtasındaki herhangi bir ülkeye atılacak bir nükleer füzenin Sovyetler Birliğinin A.B D. re tecavüzü olarak karşılanacağını ve Kübaya değil Sovyetler Birliğine mukabele edileceğini açıkladı. Ayrıca, Amerikan Devletleri Teşkilâtına ve Güvenlik Konseyine de, gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak üzere, müracaat edileceğini belirtti.

Başkan, konuşmasını yapmadan önce Milli Güvenlik Kurulu, Kabine üyeleri ve kongre liderleriyle temaslar yapmıştı. Amerikanın kendileriyle savunma anlaşmaları yaptığı 46 ülkenin Büyük Elçileri, Dışişleri Bakanlığına çağırılarak Kennedy'nin konuşması hakkında fikirleri alındı. Bunların arasında Türk Büyük Elçisi de vardı.

Başkan, kendisinden önce aynı mevkii işgal eden üç eski başkanla, elçilerle konuşmasını yapmadan önce, fikir birliğine varmıştı. Bunlar Herbert Hoover, Harry Truman ve Dwight Eisenhower'di. Her iki partinin de kongre liderlerinden gayrimuayyen bir müddetle Washington'da kalmaları istendi. Mühim bir kısmı 6 Kasımda yapılacak seçimler için kampanyaya katılmak üzere eyaletlerine dönmüş olan milletvekillerinden, Başkan, Küba meselesi hakkındaki plânım dinlemek ve tartışmak için Başkente gelmelerini talep etti.

Amerikanın tepkisi

Cumhuriyetçi ve Demokrat liderler Başkan Kennedy'yi kararında tamamen desteklemekte olduklarını açıkladılar. Cumhuriyetçilerin 1960'daki Başkan adayı Richard Nixon bu konuda şunları söyledi :

"— Barış ve hürriyet tehdit edildiği zaman, Demokratlar ve Cumhuriyetçiler aynı şekilde, önce partiyi de--il, vatanı düşünürler. Kararsızlığın tehlikesi çok daha büyüktür".

Eski Başkan Harry S.Truman :

"— Fevkalâde bir konuşma idi" dedi ve milleti Başkanı desteklemeye çağırdı.

Cumhuriyetçi Kongre üyeleri bir bildiri yayınlayarak Başkanın hare-

ketini "alkışladıklarını" açıkladılar.

New York'un Cumhuriyetçi valisi Nelson Rockefeller de Kennedy'yi destekleyenler arasında idi. O da, kanaatini:

"— Başkan kuvvetli konuşmuştur.. Bütün amerikalılar, hürriyeti savunmak için ne yapmak gerekiyorsa onu yapmak üzere Başkanın arkasında birleşmelidirler" sözleriyle belirtti.

Böylece Kennedy'nin memleket içinde tam bir ittifakla desteklendiği ortaya çıkmış oldu. Aslında başka türlü olması da beklenemezdi. Uzun bir müddetten beri Kübaya karşı sert bir tavır takınan Amerikan halkoyu, hükümeti bu konuda müdahaleci çözüm yollarına doğru itmekteydi.

Batılılar ne diyor?

A. B. D. nde ve Amerikanın diğer memleketlerinde genel bir tasvip kazanan abluka kararı, diğer Batılı ülkelerde de sistemli bir muhalefette karşılaşmadı. İngilterenin her türlü askeri teşebbüs karşısında protesto mitingleri tertipleyen kronik barışseverleri dışında Batıda hiçbir şiddetli muhalefete rastlanılmadı. Yalnız ingiliz Liberal Guardian gazetesi "Amerika, Kübayı kendi emniyeti için abluka altına almakta haklı olduğu gibi, Sovyet Rusya da, gemileri ve uçakları ile, Batılıların üssü olan Türkiyeyi aynı şekilde abluka altına almakta haklı görülebilir" diyerek AKİS'in geçen sayısında ele alınan meseleye temas etti. Bununla beraber İngiltere hükümeti, NATO müttefiki Amerikanın yanında yer almakta gecikmedi. Zira, İngilterede "Ay Sakini Liberaller" değil, realist Muhafazakârlar iktidardadır. Ayrıca İngiltere hükümeti, ingiliz gemilerinin amerikalılar tarafından aranmasına da itiraz etmeyeceğini bildirdi.

Batı Alman hükümetinin bir sözcüsü, "Kennedy, Sovyetlerin Kübayı nükleer silah üssü haline getirmesinin Hür Dünyayı tehdit ettiğine dair görüşünde haklıdır" dedi.

İtalya Başbakanı Amintore Fanfani, Ayan Meclisinde yaptığı konuşmada, İtalyanın Güvenlik Konseyinde Amerikayı destekleyeceğini bildirdi.

Rusyanın görüşü

Bu krizin en çok merakla beklenen tarafı, Rusyanın nasıl bir tavır takınacağı idi. Bütün gözler Rusyaya çevrilmişti. Nükleer bir harp hemen başlayabilirdi. Fakat Rusyanın tepkisi beklenildiği kadar şiddetli olmadı. Sovyet hükümeti, Amerikanın hareketini takbih ettikten sonra, Güvenlik Konseyine başvuracağını söyledi. Beyanatta, Amerikan hükümetine artık eskisi kadar kuvvetli olmadığı hatırlatılıyor, savaşa yol açtığı takdirde şiddetle mukabele göreceği bildiriliyordu.

Başkan Kennedy konuşuyor
Rest!

Bu bildiri tansiyonun biraz düşmesine sebep oldu.

Hâdiselerin bu ana kadarki gelişmesine bakarak harp konusunda birşey söylemek çok güçtür. Ortada Sovyet Rusya ile Kübanın, Amerikanın müdahalesiyle ortaya çıkan fiili durumu yeni bir müdahale ile değiştirmek niyetinde olduğunu gösterecek bir işaret yoktur. Yalnız, Okyanusta seyreden Sovyet gemileri henüz amerikalılarla karşılaşmamıştır. Bununla beraber, genel konjonktür Sovyetlerin silahlı bir mücadeleyi yaratmalarına elverişli gözükmemektedir.

Ne var ki, Amerikan Ablukası dünya politikasına yeni bir. unsur olarak girmiştir. Bunun soğuk harbi fevkalâde şiddetlendireceği muhakkaktır. Ayrıca bu, Amerikanın bundan sonraki buhranlarda da zecri çözüm yollarını tercih etmesine yol açabilir. Buna mukabil Rusya dr 1947 - 48 statüsü içinde herhangi bir değişikliğe meydan vermemekte haili görülecektir.

Dünya her bakımdan sıkıntılı günlerin içindedir.

Hindistan

Dünyanın damında

Uzun müddettenberi süregelen Hind-Çin sınır ihtilafı nihayet silâhlı bir çatışmanın başlamasına sebep oldu. Hindistan Savunma Bakanı Menonun basın toplantısında itiraf ettiği gibi, Çinden gelecek herhangi bir taarruza hazırlıksız olan Hindistan, tecavüze karşı koyamamış ve çinliler 1914'te çizilen Mc-Mahon sınırının güneydoğusundaki toprakları işgal etmişlerdir. Bu işgal karşısında Başbakan Nehru Hind topraklarından Çinlilerin çıkartılacağını söylerken, Menon da kuzey-doğudaki Çin tecavüzünün devam etmesine müsaade edilmeyeceğini, fakat bunun çinlilerin Hind topraklarından hemen çıkartılacağı mânasına alınmaması gerektiğini bildiriyordu.

Hindistanın tecavüzleri durduramamasının önemli bir sebebi de, çarpışmaların cereyan ettiği bölgenin coğrafi şartlar bakımından çok elverişsiz olmasıdır. Coğrafi şartlar bilhassa Hindistan bölgesinde güçlük yaratmaktadır. Denizden 2 mil yükseklikteki bu bölgeye çinliler kamyonlafla ulaşabildikleri halde, hindliler ancak uçak ve hamallarla ikmal malzemesi sevkedebilmektedirler.

Başbakan Nehru son olarak, İngiltere ve Amerikadan yardım istemek niyetinde olmadığını bildirmiştir. Fakat buna, müdafaa maksadıyla lüzumlu şeyleri satın alabileceğini de eklemiştir. Bu arada Hindistanın Amerika ve İngiltereden otomatik silahlar satın almak üzere temasa geçmiş olduğu da bilinmektedir.

Silahlı çarpışmaların devam etmesine rağmen, Nehru halâ, Çin ile Hindistanın harp halinde olmadığını iddia etmektedir.

Bu kadarına da, ne idealistik ve ne de devlet adamlığı denir. Buna argo lisanında numaracılık, daha edepli lisanda ise safdillik denir. İki tabir birbiriyle tezat teşkil ediyor görünür ama, çok zaman aynı manaya gelir.

Fransa

Bonapartizme karşı

Önümüzdeki Pazar günü fransız halkı bir defa daha referandum

için sandık başına çağrılıyor. Halledilecek mesele, Cumhurbaşkanına halk tarafından seçilip seçilmeyeceğidir. Bu referandumda da müspet tezin kazanması ihtimali - bütün referandumlarda olduğu gilbi- yüksektir. Fakat De Gaulle'ün her ihtilafı halkın karşısına götürmeni aydın çevrelerde iyi karşılanmamaktadır.

Her şey, Gaston Monnerville Senatonun kürsüsüne çıktığında açıkca belli oldu. Senatonun Başkanı bulunan ve General de Gaulle' e muhalif olduğu bilinen politikacının Devlet Başkanına karşı şiddetle vaziyet alacağı herkesin tahminiydi. Senatonun açılış konuşmasını yapan Başkan -Anayasaya göre Cumhurbaşkanlığı geçici olarak boşaldığında görevi Senato Başkanı yüklenmektedir, bu bakımdan protokol önünde memleketin 2 numaralı adamıdır- hücumla yetinmedi. Bütün bir kampanya boyunca kullanılacak sloganları da memlekete verdi. Bunların içinde "Referandumların ışığında bir Bonapartizme gidiyoruz" sözü çok tuttu.

De Gaulle'ün tasavvuruna, Napolyon III'ün davranışı gibi bir şahsi damga vurmak güçtür. Başkan, kendisinin değil, kendisinden sonraki Cumhurbaşkanlarının halik tarafından tek dereceli olarak seçilmesini istemektedir.

Hemen bütün Fransanın politik ve aydın çevrelerinden müştereken yükselen itiraz referandumla memleket idare etme usulünün demokratik bir tarz olmadığıdır. Millet, ekseriya "Evet" demek temayülü içinde, fikrin lehinde ve aleyhindeki delilleri fazla ölçüp biçmeden sandık başına gitmekte, kudreti isteyen ete tevdi etmektedir. General, bu Referandumu yapmaya hakkı olduğunu, millet teklifini kabul etmezse çekileceğini söyledi, "Bundan daha demokratik ne var?" diye sordu. Buna, Monnerville şöyle cevap verdi:

"— Hayır. M. le President, hakkınız yoktur. Bu hakkı aldınız!

Ama De Gaulle'ü tutan fransızlar, halk tabakaları, bu hazırcevaplığı Generale atfettikleri bir başka hazırcevaplıkla karşıladılar. De - Gaulle'e demişler ki: "Anayasanın ırzına geçtiniz!" Generalin cevabı : "İnsan karısının ırzına geçmez."

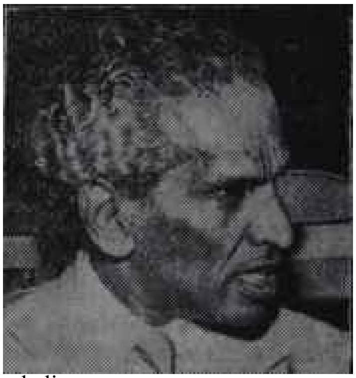
Gerçek şudur ki, bir zor ve dar geciti aşmak için De Gaulle'ün yarı diktatörlüğünü kabul eden Fransa bu geçit şimdi geçildiğine göre -Cezayir Meselesi, klasik demokrasiye dönmeyi tercih etmekte, kudreti bir adamın elinde daha fazla bırakmakta mahzur görmektedir.

General de Gaulle'ün derdi, misyonu biten adamın derdidir.

BİR ADAM TANITIYORUZ

Krıshna Menon

Bir grup devlet adamı vardır ki, sık sık onlardan bahsedilmesi işlerin iyi gitmediğinin ifadesi sayılabilir. Bunlar savunma bakanlarıdır. Hindistan Savunma Bakanı Krıshna Menonun önce Keşmir ve Goa anlaşmazlığı dolayısıyla, şimdi de Hind-Çin sınır olaylarıyla ilgili olarak yeniden söz konusu edilmesi insanın aklına ister istemez bu kuralı getiriyor.

Vengalil Krıshnan Krıshna Menon ilk önemli siyasi imtihanını verdiği Birleşmiş Milletlerde çok hareketli bir siyasi devrede hizmet gördü. Tarafsız ülkelerin yeni bir kuvvet olarak dünya politikasında belirmeğe başladığı sırada üçüncü blokun en güçlü, en etkili sözcüsü Krıshna Menondu. Bununla beraber Batılılar, Batı kültürü ile yetişen bu hintlinin komünist bloka yakınlık göstermesinden şikâyetçidirler. Süveyş hâdisesi dolayısıyla İngiltere ile Fransayı takbih eden Menon, Rüyanın Macaristanda yaptıklarını "muhtemelen, bir mübalâğa" diyerek geçiştirmişti. Kızıl Çinin Birleşmiş Milletlere alınmasını istemiş, Krutçefin, denemelerin kontrolsüz olarak durdurulması teklifini desteklemişti. Bunlar ve daha sonra sınır olayları dolayısıyla Kızıl Çine karşı takip ettiği yumuşak politika, bir seçim kampanyasında siyasi rakiplerinin "Menon Hindistanı değil Kızıl Çini temsil ediyor" demesine dahi yol açtı. Siyasi hayatının her iki safhasında da, hem Birleşmiş Milletlerde, hem de Hindistanda bu şekilde ithamlarla çok sık karşılaştı. Siyasi felsefesini Gandiden fazla Marx'a borçlu olan Menon, aslında, az gelişmiş ülkelerin realist politikacı tipini temsil etmektedir.

Bir hukukçunun oğlu olan Krishna, 15 yaşında iken dini eğitim görmek üzere bir okula verilmişti. Dini konular ilgisini çekmedi. "Bu dünyanın, öbür dünyanınkilerle uğraşmaya imkân vermeyecek kadar çok meselesi var" diyordu.

1924 te altı ay kalmak üzere İngiltereye gitti, 28 yıl kaldı. İngilterede Londra İktisat Okulunda, sosyalist Harold Laski'nin idaresi altında çalıştı. Baha sonra da Baroya kabul olundu.

İlk siyasi faaliyeti Hindistan Cemiyetine girişiyle başlar. Bu, ingilizlere Hindistanın muhtariyeti fikrini yaymak için kurulmuş gayrıresmi bir propaganda teşkilâtıdır. Menon bu devrede teşkilâtın sekreteri olarak Laski, Bertrand Russel, Stafford Cripps gibi sol kanat aydınları ile temaslar kurdu ve Hindistanın bağımsızlığı fikrini tartıştı.

Londranın bir işçi mahallesinde oturuyor ve arada sırada yazdığı dava dilekçeleriyle geçimini sağlıyordu. Ekseriya, doğru-dürüst bir yemek yiyecek parası bulunmuyordu. Bu arada İşçi Partisine girdi, faka 1941'de İşçilerin harp sonuna kadar hükümete Hindistanın bağımsızlığı konusunda baskı yapmamayı kararlaştırmaları üzerine partiden istifa etti.

Hindistan Cemiyetindeki faaliyetleri, 1930'larda Nehru Londraya gelince, onunla tanışmasına yol açtı. Hindistandaki fikir yoksulu, şahsiyetsiz politikacılardan usanan Nehru, Menonun şahsında, temel konularda kendisi gibi düşünen bir entellektüel bulmuştu. Uzun müddet beraber kaldılar.

Fakat son yıllarda Menonun sevilmeye başladığı bir gerçektir. Goa'nın ilhakından sonra sağladığı prestij fevkalâde büyük olmuştur.

Şimdi karşısında büyük bir memleket ve ciddi bir mesele var. Hindistanın bu siyasi üslûp sahibi politikacısı, dünya barışından ve barışçı yollardan bahseden prensiplerini denemek fırsatını bugünlerde bulacaktır.

Deniz BAYKAL

YABANCI GÖZÜYLE TÜRKİYE

Almanyanın Sesi

Siyasi müşahitlerin kanaatince, Ankara Hükümetince alınan son iktisadi kararlardan sonra Türkiyenin Ortak Pazara girme şansı artmıştır.

İtalya ve Fransa, Türkiyenin üyeliğine karşı ileri sürdükleri itirazlardan vazgeçmişlerdir.

Türk Hükümeti tarafından Büyük Millet Meclisine sunulan Beş Yıllık Kalkınma Plânı tarım, eğitim, sağlık ve sosyal yardım işleri, ulaştırma, turizm ve madenciliğin geliştirilmesi yolunda geniş yatırımlar yapılmasını derpiş etmektedir. Ayrıca bir toprak reformuna gidilmesi de düşünülmektedir.

Ottocesko Front

Cumhuriyet Halk Partisi idarecileri, seçim önü toplantılarında bol bol vaadettiklerinden en azını bile yerine getirmeğe karar veremiyor lar. Türkiyede ırgatlar toprak istiyor. İleri aydınlar öğretim sisteminde radikal reformlar yapılmasını istiyorlar. Fakat bu istekler muhalefet mebusları ile aynı sınıftan olan Halk Partisi mebuslarının işine gelmiyor. . Bundan dolayı da halk hareketlerini, düşük Menderes taraftarlarına karşı yapılan hareketleri destekleyecekleri yerde gerici Menderescilerle birleştiler. Askeri darbenin iki yıldan fazla önderliğini yapmış eski Millî Birlik Komitesi üyeleri de siyasi partilerin bu manevralarına karşı özel bir tutum takındılar. Bir bildiri yayınlayarak siyasi partileri desteklemekten ziyade, olayların gidişatından bir dereceye kadar endişe ettiklerini belirttiler. Eski Milli birlik Komitesi üyelerinden şimdi Meclis te Senatör olanlar halkın dikkatini çekerek bu partilerin samimiyeti konusunda fazla ümit beslememek gerektiğini söylediler. Bu Senatörler, bir defa daha hatırlatıyorlar ki. Atatürk prensiplerini ve 27 Mayıs Hükümet darbesini sözde değil fiiliyatla desteklemek gerekir. (Bulgar)

New Leader

NATO memleketlerinin, gemilerini Kübaya seferden men etmeleri konusunda Rusk tarafından izhar olunan talebe, evvelden de beklenebileceği gibi ilk cevap veren memleket Türkiye oldu. Türkiyenin, hür Batı Dünyasının bir parçası olarak gösterdiği hakiki ve kesif iştiyak, Amerikanın bu memlekete akıttığı 3 milyar dolarlık yardımdan ileri gelmemektedir. Zira diğer memleketler, Türkiyenin Amerika ve Batıya gösterdiği şevk ve tehalükü göstermeden milyarlarını almışlardır.

Bu iştiyak, bir taraftan, Birinci Dünya Savaşından sonra Ata türkün etrafında toplanan ve Avrupanın ilerleyişiyle Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü mukayese edebilen bir neslin arzusu olarak, öte yandan da II. Dünya Savaşı sonunda Türklerin Sovyetlerin nasıl durdurulabileceğine dair bizzat konusu oldukları bir ders görmelerinden ileri gelmektedir.

Türkler bütün Sovyet taleplerine kat'î olarak "Hayır" cevabı vermişlerdir. Rusların iktisadî yardım tekliflerine rağmen Türkler daha fazla Amerikan radarı, orta menzilli füze üsleri ve U-2'lerin de inip kalktığı keşif üsleri istemişlerdir. Geçen sene Türkiye, Karadeniz sahilinde yer alan NATO manevralarında ev sahipliği yapmıştır. (Amerikan)

Die Welt

Türkiye yıllardanberi Batının sadık bir müttefikidir. Buna rağmen memleketin dış siyasetinde yapılacak yenilikler hakkında sık sık rivayetler dolaşmaktadır. Bu bilhassa, General Gürsel Sovyetler Birliğine karşı dostane bir komşuluktan bahsettiği zaman, 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra hissediliyordu. Bu rivayetler bugün de kaybolmuş değildir. İlk planda, yeni bir askeri tesir ve askerin politikaya yeniden karışması rivayet ediliyor. Türk Ordusunun genç subaylarının bir kısmı fazla radikal, siyasi ve sosyal olan görüşlere sahiptirler. Gerçi, önderleri iki yıl önce diplomat olarak yabancı memleketlere gönderildiler, fakat yalnız Moskova Radyosu değil, aynı zamanda Ankaradaki Rus diplomatları da açıkça, Türkiyede yakında yeni bir askeri ayaklanma olacağı ve yeni bir hükümetin kurulacağı ümidini belirtiyorlar, bu hükümet nihayet "Her iki komşu memleketin tabii olan münasebetlerine uygun olan, Sovyet Rusya ile siyasi dostluk yolunu bulacaktır" diyorlar. Bu da dikkatten kaçmıyor.

Türk Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri, böyle bir gelişme imkânına dair sorulan suale şüphesiz gülümsüyor:

"— Batılı dostlarımız bazan bana, karısına hergün, onun da kendisine sadık olup olmadığını soran kıskanç kocayı hatırlatıyorlar. 700 yıldanberi Türkiye, Rusların memleketi fethetme teşebbüslerine karşı koyuyor. Türkiye yaşadıkça biz de mücadeleye devam edeceğiz. Çünkü mücadeleye devam etmezsek, mahvoluruz, bizde her köylü, okuma yazma bilmese bile, bunu bilir. Herkes, Rusyadan gelen şeyin Türkiye için iyi olmadığına vakıftır." (Alman)

Budapeşde Radyosu

Türkiye İşçi Partisi Başkanı Mehmet Ali Aybar, İstanbulda yaptığı basın konferansında ileri kuvvetlerin gelişmesine karşı olan gerici denemelerin maskesini indirmiştir. Mehmet Ali Aybar, kendisi hakkında tahkikat açıldığını, resmi makamların kendisini hapsetmek istediğini ve bu şekilde İşçi Partisi saflarında korku yaratmak istendiğini söylemiştir. Yeniden İşçi Partisine karşı sahte bir Sosyalist Parti kurulmak istenmektedir. Türkiye İşçi Partisi Başkanı Mehmet Ali Aybar, ileri harekete karşı suikastin iflasa uğrayacağı hakkında kesin inancını belirterek şöyle demiştir: "Anayasaya aykırı ve antidemokratik olan kanunların yürürlükten kaldırılması için bütün ülkede bir kampanya açılmaldır. Çünkü Türkiyedeki Anayasaya aykırı ve antidemokratik kanunlar, ülkenin demokratik gelişmesine engel olmakta ve aynı zamanda gericilerin hücumlarını kolaylaştırmaktadır."

Gelen haberlerin gösterdiğine göre, Türkiye İşçi Partisine ve onun başkanına karşı yapılan kanunsuz hücumlar Türkiye İşçi Sınıfında büyük bir nefret uyandırmıştır. Resmi makamların gericileri desteklemesi, Millet Meclisinde gericilerle elele vererek bütün ülkeyi bir faşizme doğru sürükleme gayretleri emekçi yığınları arasında kızgınlığı bir kat daha arttırmaktadır. Özellikle işçiler, genç subaylar, ileri aydınlar, gericilere karşı koymakta kararlıdır. Orduda ileri görüşlü gerçek yurtsever subayların hoşnutsuzlukları ve kızgınlıkları açıkça görülmektedir.

BİR VESİKAMIZ VAR

İnönü Cumhuriyetin Kuruluşunu Anlatıyor

O gece benimle beraber olan arkadaşlar erken saatte ayrıldılar. Sâdece İsmet Paşa Çankayada misafirimdi. Başbaşa kalıp bir kanun tasarısı hazırladık.

Atatürk - "Büyük Nutuk"

I

Cumhuriyetin kurulması Kurtuluş Savaşının, öteki deyimle Milli Mücadelenin ilk günlerinden başlayan bir uzun gelişmenin tarihi, zaruri ve mukadder neticesidir. Daha Erzurum ve Sivas Kongreleri zamanında Saltanat rejiminin taraftarları her ihtimal içinde Cumhuriyetin geleceğinden asık veya gizli olarak endişe ediyorlardı. Damat Ferit Paşanın ilk hükümetinden sonra gelen Sadrazamlardan biri, Ali Rıza Paşa, Heyeti Temsiliyenin bir Cumhuriyet işareti ve mukaddemesi olması ihtimalini açıkca ifade etmiştir. Eski devlet ricali arasında Saltanat veya Cumhuriyet gibi münakaşaları iyi niyetli fikirlerin tartışılması olarak görmek lazımdır. Ben burada yalnız hadiselerin, olduğu gibi hikâyesini yapacağım. Zaten bu münakaşalar içinde, o zamanki yeni nesillerde de her iki tarafı tutanlar vardı. Söylemek istediğim, Cumhuriyet fikrinin başlangıçtan itibaren zihinlerde de yer tutmuş olduğudur.

Daha Garp Cephesinde başarılı devre başlamadan rejim meselesi hususî sohbetlerde tartışılır olmuştu. Ben rahmetli Nureddin Paşanın İstanbuldan ilk geldiği zamanda Mustafa Kemal Paşayla bir konuşmasında hazır bulundum. Nureddin Paşa mücadeleden sonra devletin şekli ne olacağını sormuş ve Mustafa Kemal Paşa soruya şu cevabı vermiştir :

"— Kurtuluş mücadelesi bittikten sonra durumun ne olacağını hiç düşünmüyoruz. Rejim hususunda hiç bir kararımız, hatta fikrimiz yoktur."

Konuşma böyle bitmişti.

Şimdi, bir pey söyliyeyim. İstanbulla irtibat kesildiğinden sonra değil, ondan çok evvel, Heyeti Temsiliye Başkanı olarak Atatürk Ziraat Mektebindeyken, karargahla bulunan rahmetli Dr. Refik Saydam Cumhuriyeti tebrik etmiş ve Atatürk onu susturmuştu. Atatürk hâdiselerin neticesi ne olacağını hepimiz gibi ve hepimizden daha ileri, mükemmelen tahmin ediyordu. Ama hem büyük bir milli mücadeleye tâli sayılacak mesele karıştırmak istemiyor, hem de millet içinde bir zayıflık konusu bahanesi vermek istemiyordu.

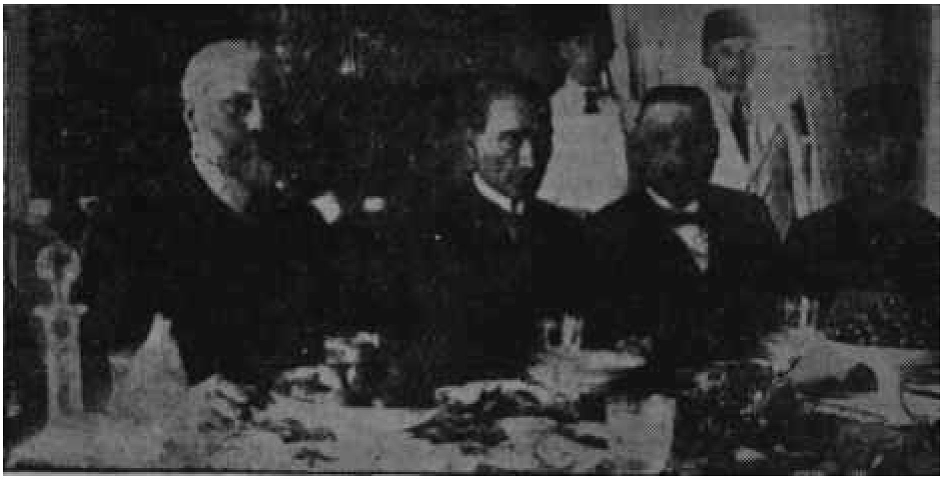

Atatürk ve İnönü birlikleri teftiş ediyorlar
Cumhuriyeti üçü yarattı

II

B. M. M. nin toplanmasından sonra Saltanat ve Cumhuriyet ihtimalleri zihinlerde daha ön plâna geçti. Bu sebepten B. M. M. Hükümetinin açıktan Saltanat düşmanı ve Milli Mücadelenin başında bulunanların hırslı insanlar oldukları fikrini vermekten dikkatle takınılmıştır. Hilafet ve Saltanatın İstanbulda işgal altında, aciz bulunduğu esasından başlanarak Anadoluda tesis olunan idarenin tam bir millet idaresi olduğu belirtilmiştir. Bunun, hiç bir şahsa idare selahiyeti tanımayan bir şekil olduğunun söylenmesine büyük önem verilmiştir. Bu yüzden öyle bir mekanizma kurulması mecburiyeti hasıl olmuştur ki, başında Atatürk gibi müstesna bir idare kabiliyeti bulunmasaydı işlemesi hakikaten imkânsız olurdu.

Hakimiyet kayıtsız, şartsız milletindir. Bu hakimiyeti B. M. M. bütün kuvvetleri nefsinde toplayarak tatbik eder. Devlet Başkanı yoktur. B. M. M. Başkanı aynı zamanda Devlet Başkanıdır. Hükümet Başkanı yoktur. Basbakanı ve Bakanları ayrı ayrı B. M. M. seçer. Müşterek, mesuliyet yoktur. Bakanlardan birisi bir karara muhalif kalır ve muhalefet olarak imza eder. Meclis, Bakanlar arasında ihtilaf olursa hakem olarak bir karar verir. Kararı kabul eden milletvekili Bakan olur. Düşünülmek lâzımdır ki bu sistem, içinde bir muhalefet grubu bulunan B. M. M.'nde yürütülebilmiştir. Bir kaç defa Meclisin artık yürüyemez hale geldiği kanaati hakim olmuş, ondan

Atatürk meşhur Claude Farrere ile yemekte
Dünya gözünde itibar

sonra gene Meclise beraber çalışmak ve neticeye varmak fikri galebe çalmıştır. Bu kadar muğlak bir mekanizmayla idare edilen hükümetin adı B. M. M. Hükümeti idi.

III

Bu idarenin ergeç Saltanat rejimine son vereceğini İstanbuldaki Saltanat ailesi hissetmiştir. Anadoluda Saltanat rejiminin taraflısı olanlar ise, Hakimiyeti Milliye prensibinin tatbik usullerine ümit bağlamış bulunuyorlardı. Önce, Saltanat Hanedanının teşebbüslerini anlatacağım.

Saltanat ailesinden şehzadeler, benim bildiğim iki defa, ciddi olarak Anadolu mücadelesine katılmak istemişlerdir. Bir defasında Ömer Faruk Efendi yaveri ve mürebbisiyle beraber İneboluya gelerek iltihak arzusu göstermiştir. Yaveri Anadoluda kıymetli hizmetler görmek üzere alıkonarak Şehzade İstanbula iade olunmuştur. İkinci defasında gene Ömer Faruk Efendi Anadoluya gelerek Vahdettine karşı vaziyet almaya hazır olduğunu rahmetli ve pek muhterem Şeyhülislam Hayri Efendi vasıtasıyla Mustafa Kemal Paşaya bildirmiştir. Paşa rahmetli Şeyhülislamı bir de, zaten ziyaret etmek istediği Garp Cephesi kumandalıyla görüşmek üzere Eskişehire göndermiştir. Muhterem Hayri Efendiyle görüştüğümüzde ben, meselenin artık bir Vahdettin meselesi değil,, Hanedan meselesi haline geldiğini delillerle anlatmaya çalıştım. İç ve dış mücadeleler esnasında Hanedan azasının düşman kuvvetleriyle Pek yakın ve samimi münasebetler halinde yaşadıklarına dair cephedeki orduya mütemadi haberler geliyordu. Hayri Efendi bana hak verdi. Bununla beraber Cumhuriyet ilanına kadar, tabii Boncuklu İbrahim veya Vahdettinlerden hiç bahis açmaksızın, Saltanat taraftarları Fatih, Yavuz Selim ve Kanuni Süleyman gibi büyük hükümdarların adlarını ileri sürerek rejimi savunmak istemişlerdir. Bunların arasında, gerçekten samimi insanlar da vardı.

Tabii Şehzadelerin teşebbüsü Anadolu mücadelesini Saltanatın iki hizbi arasında her milletin tarihinde görülen bir aile mücadelesi haline getirmeyi ve her halde Saltanat müessesesini kurtarmayı hedef tutuyordu.

Bu tarihçe iki şey gösterir. İstanbulla irtibat kesilip Anadolu yalnız başına kaldığından itibaren ve hususiyle iç savaşlar esnasında Saltanat, düşmana yardımcı olan İnzibat Teşikilatıyla kökünden sarsılmıştır. İstila eden düşmanlara karşı kesin zafer kazanıldıktan sonra ise, Saltanat İdaresi tamamiyle millet gözünde mahkum olmuştur.

IV

Bununla beraber Cumhuriyet ilânı gene kolay olmamıştır. Bir defa Saltanat ailesi Hilafet Müessesesi halinde memlekette hüküm sürüyordu. Yabancı devletler, öyle görünüyordu ki, Hilafeti sempatiyle destekliyorlardı. Bu müessesenin yeni kurulan milli devlet için önemli bir engel olacağını ümit ediyorlardı. Lozandaki temaslarımda gazete muhabirlerinin Halifenin resmi ünvanının ne olacağı hususunda beni mütemadiyen sıkıştırdıklarını hatırlarım. Nihayet Halifenin Unvanının Sa Majeste yerine Sa Kalifat olacağını bir gün söylemiş ve kurtulmuştum.

Gazi Mustafa Kemal Paşa
Düşünen baş

Lozan müzakeresi esnasında Atatürk memlekette mütemadi bir gezi ve temas yaparak Hakimiyeti Milliye telkininde bulunuyordu, Atatürk bu gezilerinde milletin kazandığı kayıtsız şartsız hakimiyeti hiç bir sebeple hiç bir kimseye ve hiç bir ünvana kaptırmayacağını ilan etmiştir.

Bundan sonra Cumhuriyet ilânında en tesirli ve en kuvvetli engel Anayasanın idare mekanizması olmuştur. İkinci seçimin mühim azalan, Kurtuluştan sonraki İstanbul gazeteleri ehemmiyetli sayıda ve ölçüde

Hakimiyeti Milliye düsturunu savunuyorlardı. Bütün tartışmalardaki söylenmeyen çatışma konusu Cumhuriyetin ilânı ihtimaliydi. Atatürk ve onunla beraber yakın arkadaşları, Lozan barışının imzalanmasından sonra rejimin adını açıktan koymanın mutlaka lâzım okluğu kanaati içinde sabırsız hale gelmiştik. Atatürk bu intikali hükümet buhranlarından temin etmiştir. Hükümet buhranları, esas itibariyle Cumhuriyet ilân olunup olunmaması dâvasından ileri geliyordu. Adı gizli tutulan mücadele, sert haliyle, memlekette huzur bırakmıyordu. Bu durumun halli için, Hükümet bir istifadan sonra yeniden kurulamaz hale gelmiş, daha doğrusu Cumhuriyet taraftarları Atatürkün önderliğinde Hükümet kurulmasını imkânsız kılarak Anayasa değişmesine ve rejimin adı konmasına doğru vaziyeti tekamül ettirmişlerdir.

V

Bundan sonrası B. M. M. de Hükümet Buhranına ait tafsilattır ve Atatürkün nutkunda etrafıyla gösterilmiştir. Son gecesi, yani 1923'ün 28 Ekim akşamı Atatürk bizi Çankayada toplamıştı. Yemek hep beraber yendi. Misafirleri uğurladıktan sonra Atatürk bana kalmamı söyledi. Masanın başına yanyana oturduk. Evvelâ kanun metnini görüştük. Her madde üzerinde, tabiatıyla eski vs yeni arasında bir mukayese yapıyorduk. Atatürk neticeyi dikte ediyor, ben yazıyordum. Bu suretle çerçeve tamamlandıktan sonra, tekrar okudum. Atatürk dikkatle dinledi, düşündü. "Hazırlık tamam!" dedi ve ayrılmak üzere izin verdi. Zaten Köşkte misafiriydim. Odama çekildim. Ertesi sabah metni tekrar bir gözden geçirdik ve beraberce Meclise gittik.

Proje 28 Ekim 1923 günü B. M. M. de müzakere edilmiş ve kabul olunmuştur. Cumhuriyet ilânı, Kurtuluş Mücadelesinin düşmana karşı zaferi gibi, onun neticesi olarak rejim hususunda da milletin büyük bir zaferidir. Cumhurbaşkanı seçildikten sonra söylediği ilk nutukta Atatürk Cumhuriyetin muzaffer olacağını ilân etmiştir.

Cumhuriyet o zafer yolunda vazifesine devam etmektedir.

İsmet İ N Ö N Ü

Milli Mücadelede Türk askeri
Zaferin perçini

Mustafa Kemal Franklin Bouillon ile birlikte
Savaştan sonra gelen barış

İŞ ALEMİ

Dış Ticaret

Yoldaş Rijofun gayretleri

Ekim ayı, Ankaradaki Rus Büyük Elçisi Nikita Rijof için faal bir ay oldu. Ankaradaki Rus Büyük Elçileri için bütün aylar faaldir. Ama Rijof bu sefer faaliyetini, "kapitalist alem"e teksif etti. Israrla talep ettiği mülakatlar sonunda sırayla T.C. Merkez Bankası Genel Müdürü Münir Mostarı, İş-Bankası Genel Müdürü Bülent Yazıcıyı, Yapı ve Kredi Bankası İdare Meclisi Başkanı Kâzım Taşkenti ve büyük iş adamı Vehbi Koçu gördü. Uzun uzun görüştü. Bilhassa Kâzım Taşkent ve Vehbi Koç için Rus Büyük Elçisinin ziyareti sürpriz oldu. Büyük Elçi iki iş adamıyla İstanbula kadar giderek konuştu.

Nikita Rijofun muhataplarına anlattıkları, ufak variasyonlarla, aynıdır, -Mesela İş Bankası Genel Müdüründen mülakat talebi, yeni Rus Ticaret Ataşesi Kurmazzimkoyu tanıttırmak maksadıyla yapılmıştır.- Büyük Elçi önce memleketinin ne kadar ileri, parlak ve kuvvetli bir durumda bulunduğunu belirtti. Sonra, Rusya ile Batı Blokuna dahil bazı memleketler arasındaki ticaret hacminin ne kadar geniş olduğunu söyledi. Bilhassa Japonya ve İtalya misallerini verdi. Rakamlar saydı döktü. Memleketlerin dış politikalarının ticari münasebetlere sekte vermemesi gerektiği tezini savundu. Bunu takiben, Türkiye ile Rusya arasındaki ticarete geçti. Bu ticaretin hacmi 9 milyon dolardır. Rijof, Rusyanın bunu çok daha yüksek bir seviyeye çıkarma arzusunu bildirdi.

Bülent Yazıcı

Münir Mostar

Kazım Taşkent

Vehbi Koç

"Alçak kapitalistler, pis burjuvalar!.."

Şikayet konuları

Rus büyük Elçisi bilhassa İş Bankası Genel Müdürü Bülent Yazıcıya, kendi görüşüne göre ticari münasebetlerin gelişmesi çarelerini söyledi. Ruslar kendi mallarının türk piyasasında rağbet görmediğinden, hatta allerji yarattığından şikâyetçidirler. Bunun bir sebebi Hükümetin teşvikçi olmaması, ikinci sebebi iş adamlarının Rusyayla ticarete çeşitli sebeplerden dolayı alâka göstermemeleridir. Rijof eğer sadece Rusyayla iş yapacak bir şirket kurulursa bu mahzurların önlenebileceğini belirtti. Büyük Elçi bu şirkete İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Vehbi Koçun geniş ölçüde hissedar olabilecekleri kanaatindedir.

Rijof bunları ifade ettikten sonra muhataplarından hemen cevap istemediğini söyledi, onlara düşünmek için zaman bıraktı. Ayrıca memleketinin Türkiyeye ticari krediler açarak yardım etme arzusunu da ilave etti.

Yazıcının cevapları

Rus Büyük Elçisini alâka ile dinleyenlerden Bülent Yazıcı, Rijofa rus mallarının türk piyasasında niçin rağbet görmediğini ve türk iş adamlarının Rusyayla münasebet kurmakta neden çekingen davrandıklarını dört maddede anlattı. Bu dört madde şunlardır :

1 — Türkiye genel olarak, iki taraflıdan ziyade çok taraflı ticari münasebetleri tercih etmektedir.

2 — Yapılacak herhangi bir ticari anlaşmanın, tamamen bir-iki rus kodamanının iki dudağı ucuna bağlı olması sebebiyle devamlılığı garantili değildir.

3 — Demir perde malları, batıda imal edilen emsallerine nispetle kalite bakımından çok düşüktür..

4 — Türkiyede kullanılmakta olan makineler ekseriya batıdan ithal edilmiş olup bunların yedek parçalarının da aynı kaynaktan temin edilmesi gerekmektedir.

Rijofun diğer muhataplarına ve bilhassa rus radyolarıyla Bizim Radyonun Türkiyeyi sömüren kapitalistlerin bası, vurguncu burjuva olarak tanıttığı Kazım Taşkent ile Vehbi Koça gelince, onlar Ekselansı sükûnetle ve sükûtla dinlediler.

Nikita Rijof
Balık peşinde...

Tekel

Bakanlığın bedeli

Bugünlerde gazetecilerle başı en ziyade dertte olan Bakan, Orhan

Öztraktır. Gümrük ve Tekel Bakanının başının dertte olması sebebi kendisinin gazetecilere veya gazetecilerin kendisine karşı bir hususi düşmanlık beslemesi değildir. Hatta tamamen aksine, iki taraf mükemmel geçinmektedir. Ama gazeteciler toplu, kırmızı yanaklı, sevimli ve mütevazi Bakanı nerede görseler "Tekel maddelerine zam" meselesini sormaktadırlar. Orhan Öztrak bu soru üzerine saçılmakta, ezilmekte, büzülmektedir. Tekel maddelerine zam yapılacaktır. Ama Tekel Bakanı, zammın ilanından yarım dakika önce kendisine bu sorulsa "Hayır, bir zam yok!" cevabını vermek mecburiyetindeki adamdır. Gazete muhabirleri bunu anlamadıkları gibi, üstelik gazetelerin pazarları da "Hani zam yapılmayacaktı? Ne biçim Bakan bu. Bir dediği bir dediğine uymuyor" diye çatmaktadırlar.

Tekel maddelerine zam gibi hallerde bunun zamanından evvel açıklanmasına ne imkân ne de cevaz bulunduğu herkes tararından bilinir ve bu, dünyanın her tarafında böyledir. Aksi halde, zam günü beyanname

Orhan Öztrak
Kilitli ağız

istendiğinde beyannamelerin boş gelmesi bir yana, stok meraklılarının alışverişinin önüne geçilmesi mümkün olmaz. O bakımdan, Tekel Bakanına veya Hükümetin sorumlu üyelerinin karşısına geçip "Niçin zam yoktur deyip zam düşünüyorsunuz?" diye sormak biraz insaf dışı hareket olmaktadır.

Hükümet, Tekel maddelerine zammı karar altına almıştır. Zammın esası yüksek fiyatlı sigara ve içkilerin fiyatlarım biraz daha yükseltmek, buna mukabil dar gelirli vatandaşların kullandıkları maddelerle oynamamaktır. Bu bakımdan Yeni Harman, Sipahi Ocağı, Yenice gibi sigaralar, cin, vermut, votka, rakı, konyak gibi içkiler zam yiyecek maddeler arasına girecektir.

Hafta içinde, çok sıkıştırılan Orhan Öztrak bir "herkesin bildiği gerçek" söyledi. Ama gazeteler buna hayli itibar ettiler. Gümrük ve Tekel Bakanı :

"— Tekel maddelerine bu yıl zam yok!" dedi.

Plân önümüzdeki yıldan itibaren tatbike başlanacağına göre bu gayet tabiidir. Üstelik 1962'nin sonuna da iki ay bir şey kalmıştır.

Birkaç çizgide BİZİMKİLER

Türkiyede otomobil endüstrisi ile ilgili olarak geçenlerde önemli bir adım dana atılmıştı. Chrysler Fabrikalarının teşebbüsü ile otomobil, kamyon deniz motörleri ve her çeşit motörü imal etmek üzere kurulmuş olan "Chrysler İndustries of Turkey Anonim Ortaklığı" ilk faaliyetine başladı. Sermayesi 20 milyonu bulan şirketin diğer ortakları Çiftçiler Ticaret Sanayi A. Ş., Tatko A.Ş., Rasim Cenani ve Rıza Sadıkoğludur.

Çabuk buruşmayışı ve dayanıklı oluşu sebebiyle suni elyaftan dokunmuş olan kumaşlar batıda ve memleketimizde büyük rağbet görmektedir. Bu durumu göz önüne alarak bazı iş adamları ve teşekküller tarafından Türkiyede de sentetik kumaş imal etmek üzere kurulmuş olan "Sifaş A. Ş." faaliyetine başladı. Merkezi Bursa olan şirketin sermayesi 18 milyon liradır. Şirketin kurucularını Suni Elyaf A.Ş., Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası, Mümtaz Fazlı Tavlan, Bülent Demiren, Haluk Emiroğlu ve Hans J. Zimmer teşkil etmektedir. Bu sanayiin henüz el atılmamış bir saha olması sebebiyle çabuk gelişeceği zannedilmektedir.

Bütün kromcuları bir dert hayli süredir meşgul etmekteydi. Bir zamanlar Türkiyenin başlıca ihraç malı ve döviz kaynağı olan bu maden satılmamaktadır. Bunun bir sebebi, Güney Rodezyada ucuz ve iyi kalitede mal çıkmakta oluşudur. Ama şimdi buna, rusların dünya krom piyasasında yaptıkları damping katılmıştır. Güdümlü bir devlet ekonomisine sahip olduklarından dolayı fiyat mefhumuna sahip bulunmayan ruslar o kadar iyi malı o kadar ucuza satmaktadırlar ki Türk Krom sanayiinin batmaması kabil değildir. Bu yüzdendir ki Hükümet bilhassa Amerikaya müracaat etti ve bir formül bulunmasını istedi. Amerika başlıca krom alıcısıdır.

TÜLİ'den Haberler

İsmet İnönüye, "Politikadan sonra hayatta en çok ne yaptınız?" diye sorulacak olsa mutlaka şu cevabı verir :

"— Nişan yüzüğü taktım, nikâhta şahitlik ettim, çocuklara isim verdim!"

Başbakan bu üç "önemli görevinden birini İstanbulda yaptı. Nişanlananlar, iki sevdiği arkadaşının, harp arkadaşı Ali Fuat Eldem ile politika arkadaşı Mümtaz Ökmenin çocuklarıydı. Şadırvandaki nişan sade, ama güzel oldu. Gazeteler İnönünün Hiltona ilk defa bu vesileyle gittiğini yazdılar. İkinci gidişidir. Daha önce de Vehbi Koçun oğlu Rahmi Koç ile şimdi iki çocuk anası olduğu halde inceliğinden bir şey kaybetmemiş Çiğdem Koçun Hiltondaki düğününde bulunmuştu.

Nişanda, güzel gözleri ve havasıyla herkesten çok Ferhunde Verdi göze çarpıyordu.

•

Türk tenisinin ezeli "İkinci"si Dr. Behbut Çevanşır ve eşinin İstanbul dan Almanyaya gitmelerinin, daha doğrusu tasarladıkları gün gidememelerinin hikâyesi Dany Kaye'nin bir filmine mevzu olacak gibi: Evden, babasının Jaguar otomobiliyle Sirkeciye gidip trene binmek üzere eşiyle yola çıkan Dr. Çevanşır, biraz sonra otomobilde bir arıza olduğunu farkediyor. Duruyorlar, şoför motorun kapağını açıp bakmak istiyor. Hava kararmış. Görmek için, tesadüfen otomobilde bulunan bir mumu yakıyor. Kapağı açıp motöre edilmesiyle, dökülmüş olan benzin elindeki mumdan alev alıyor. söndürmek için Dr. Behbut ve eşi, ateşin üstüne tefaşla yağmurluklarını atıyorlar. Naylon olan yağmurluklar derhal yandığından alev çoğalıyor ve otomobil tamamlanıyor. Yolcular, bir taksi ile Sirkeliye gidiyorlar.

Bu sırada, çocuklarını uğurlamak için Sirkeciye gitmek üzene evlerinden çıkan Dr. Behbutun babası Cemşit Çevanşır ve eşi yolda giderken, Bayan Çevanşır düşüyor, tramvay rayı çenesini kesiyor, eczane, doktor, pansuman derken zorla trene yetişiyorlar.

Bir de ne görsünler? Son dakikada çıkan bir arıza yüzünden tren, çocuklarının bindiği vagonu bırakıp gitmiş!

Herkes bütün bu olaylardan sonra, evlere dönüyor tabii.

•

Affın çıkmasıyla, söz ve yazı alanında, bir çok hikâye de çıktı. Bugünlerde anlatılanlardan biri şu : A. P. li Bilecik Senatörü Talat Oran -Hani, Demokrat Parti devrinde D. P. li olduğu halde verdiği bir kırmızı oy yüzünden Osman Kavrakoğlundan burnuna yumruk yemişti- İkinci Koalisyonun kurulmasından bir kaç gün sonra Meclisten çıkarken Baş bakan İnönüye rastlıyor. Oran gömleğine altın kaplamalı kilid biçiminde yeni kol düğmeleri yaptırmış İnönüye hitaben :

"— Paşam, bakın bizler kendi kendimizi kilitledik" diyor.

Paşa da şakacı :

"— Peki ama, anahtar kimde?" deyince, Oran, kravatını gömleğine tutturan, gene altın kaplamalı anahtarı gösteriyor :

" Biz ihtiyatlıyız. O da bizde Paşam!".

•

Yeni gelen İsviçre Büyük Elçisi M. Rene Keller'i tanıtmak için maslahatgüzar M. Pictet François'nın evinde verdiği davette geçen olay Ankaralıların pek hoşuna gitti : Dava-

İnönü Ayla Eldem ve Laçin Ökmenin yüzüklerini takıyor

Bir yastıkta!

tin olduğu bina iki katlı. Yukarda misafirlerin bir kısmı ağırlanadursun, gitmek için kapıya gelen diğerleri maslahatgüzarın küçük oğlunu para istermişçesine avuçlarını açmış bekler bulunca şaşırdılar. Çotuk izah etti:

"— Bir tüfek almak için para topluyorum." Anne ve babasının aşağıda olanlardan haberi yoktu. Duyduklarında tüfek mi alındı, yoksa dayak mı atıldı pek öğrenilemedi. Bilinen, küçüğün hayli para topladığı

•

Ankaranın ve dolayısıyla Türkiyenin meşhur "Süreyya"sı, kış mevsimini açtı. Süreyya, bu yaz Moda Kulübünde dinlediğimiz orkestrayı ge-

Fethi Doğançay
Alaturka twist

tirmiş. İlk yemekte Ankaralı kadar İstanbullu bolluğu vardı. İstanbulun bilhassa kalburüstü milyonerleri ekseriyetteydi. Son senelerde saçlarına fazlaca ak düşen Ferruh Verdinin masasındaki yabancı çiftten Lolita'ya benzeyen -filmde Lolita rolünü yapan artiste tabii - çok genç, çok sarışın, çok spor kıyafetli bir hanım epey dikkat çekti. Başka bir milyoner masası Natuk ve Haşim -eski Galatasaraylı "Şiir Futbolcu"- Birkan kardeşlere aitti. Yanlarında eşleri ve Natuk Birkanın yeni evli kızı Zeynep ile damadı Erhan Erhad vardı. Haşim Birkanın eşi Melahat Birkanın Türkiyede sadece üç, dört kişide bulunduğu söylenen 50-60 bin lira değerindeki chincilla etoluna bütün hanımlar merakla bakıyordu.

Mühendis Öznur Aral ve Ankaranın en güzel bir kaç kadınından biri oltan eşi Selva Aral gibi, Akşam gazetesi sahibi Malik Yolaç da gece yarısından sonra geldi. Ticaret ataşelerinden Fahri Savranın damının neden bütün gece siyah gözlüklerini hiç çıkarmadığı ve Tumpane şirketi sahibi Mr. Tumpanenin kalabalık masasına gelen doğum günü pastasının ve çalınan doğum günü şarkısının masadakilerden kimin için olduğu, anlaşılamadı.

Gecenin, çok alâka çeken bir başka düğümünü de Süreyya kendi çözdü. Erkekler kadar kadınların da müttefiken pek güzel buldukları ve kolunda, omuzuna çok yakın olarak taktığı son moda "Kleopatra Bileziği"yle pek şık olan sarışının Ankaranın gece klüplerinden birinde strip -tease yaptığı öğrenildi. İsmi Kadife Veronique idi.

•

İstanbulun ve Ankaranın eğlence yerlerinin güllerinden biri, Fethi Doğançay- C.K.M.P. den müstakilleşen milletvekili ve Atatürkün evlatlığı Ülkünün eski kocası - başkentte bir gece klübünde twist yapmaya çalışıyordu. Ama o kadar alaturka bir hali vardı ki, twist'ten ziyade "Çalkala yavrum, çalkala"yı oynuyora benziyordu. Masaların birinden bir hanım:

"— Hiç yakışmıyor!" dedi.

Yanındaki cevap verdi :

"— Yakışan bir şeyi vardı. Onu da elinden kaçırdı."

Hayat defterinden YAPRAKLAR

Nişanlandılar. Birinci Cihan Harbinin ve Milli Mücadelenin kahramanlarından Orgeneral Ali Fuat Eklemin kızı Ayla Eldem ile Peker Kabinesinin Başbakan Yardımcısı Mümtaz Ökmenin oğlu Laçin Ökmen nişanlandılar. Ayla Eldem 26, Laçin Ökmen 36 yaşındadırlar. Nişanlıların yüzüklerini İsmet İnönü taktı.

Nişanlandılar. İş Bankası Umum Müdür Muavini Bülent Osmanın kızı Leyla Osma ile Tekstil Mühendisi İlhan Akgüneş nişanlandılar. Nişanlılardan genç kız 20, genç adam 25 yaşındadır.

Evlendiler. Türk sinemasının yumruğuna kuvvetli jönü Orhan Günşiray ile İstanbulun zengin ve tanınmış ailelerinden birinin kızı Zeynep Baykan evlendiler. Düğünde film aleminden kimse yoktu. Bu, 35 yaşındaki Orhan Günşinayın dördüncü, 19 yaşındaki Zeynep Baykanın ilk evliliğidir.

•

Evlendiler. Ankaralı gazeteci Levent Esmer ile ressam Ercüment Kalmukun kız kardeşi Oya Kalmuk evlendiler. 32 yaşında Levent Esmerin dördüncü, 24 yaşındaki Oya Kalmuk ise ilk defa evlenmektedirler.

•

Evlendiler. M.B.K. Hükümetinin ilk Sanayi Bakanı Muhtar Uluerin kızı 23 yaşındaki Aytül Uluer ile Hatayın, şöhretli ailesinden Dr. Mehmet Kuseyri evlendiler. Damat 32 yaşındadır. Her ikisinin de bu, ilk evlili ğidir.

•

Öldü. Türk politika hayatının 1946 dan beri bilinen isimlerinden Fuat Arna damar tıkanıklığından Ankarada öldü. 61 yaşındaki Arna, bir arkadaşının evinde oturmaktaydı. İstanbul milletvekili Arna, Bölükbaşının ayrılmasından sonra da C.K.M.B. de kalmıştı.

•

Öldü. İstanbul İktisat Fakültesinde Umumi İktisat ve İktisadi Doktrini Tarihi kürsüsü Ord. Prof.'ü Refii Şükrü Suvla öldü. Suvla, annesini, yatmakta olduğu, hastahanede ziyaret ederken kalp krizi geçirdi ve hemen orada vefat etti. Ord. Prof. Suvla 54 yaşındaydı.

1 Kitap okudum

Adı : "Türk Karikatüristleri 1962"
Kitap : Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu yayınları, Refah Basımevi İstanbul 1962, 48 sayfa, 500 kuruş.
Konu : "Türk Karikatüristleri 1962" albümü, son yıllarda birdenbire, dünya çapında tanınmaya başlayan Türk mizahının karikatür bölümünün hemen en başarılı çizerlerini -Ali Ulvi, Burhan, Eflâtun Nuri, Ferruh Doğan, Filiz Osman, Metin Gökçe, Mistik, Mim Uykusuz, Necmi Rıza, Nehar Tüblek, Oğuz Aral, Orhan Ural, Öktemer Köksal, Sado Yalçın, Semih Balcıoğlu, Sinan Bıçakçı, Togo, Tonguç Yaşar, Yurdagün, Zeki Beyner- bir araya getiren bir eserdir. Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonunun İstanbulda tertiplediği bir karikatür sergisinden sonra düzenlenen kitapta, daha doğrusu albümde, Türk Basınının yirmiüç şöhretli karükatüristinin karikatürleri yer alıyor. Albümün Ön kapağına, Cemal Nadir Gülerin, arka kapağına da Ramizin birer karikatürü konulmuş. Kitabın içinde de, Türk karikatür sanatının ilk ustalarından üçünün -Sedat Nuri, Cem, Rıfkı- karikatürleri yer alıyor. Ayrıca, yirmi karikatüristin fotoğraf veya resimleriyle birlikte kısa birer de biyografileri eklenmiş.
Beğendiğim : Albümde en çok beğendiğim çizgiler, Ali Ulvi ile Sinanınkiler oldu. Konuları işleyiş bakımından da Burhan Solukçunun "Bizde feza çalışmaları", Ferruh Doğanın "Birikmiş paranız için Bizim Banka", Mıstıkın "Taş devri karikatürleri", Semih Balcıoğlunun "Büyük yalan", Zeki Beynerin de "Cenazeye bi kişi!..." lejandlı karikatürleri en çok dikkatimi çeken karikatürler olarak sayılabilir.
Beğenmediğim : Türk Karikatüstleri 1962 albümünün en zayıf tarafı, sebep ne olursa olsun, Türk karikatüristlerinin tamamını içine almamasıdır. Böyle bir albümde insan ister istemez, meselâ bir Turhan Selçuk, bir Bedri Koraman, Suat Yalaz. Tekin Sürüri, Cafer Zorlu, Bülent Seren, Mehmet Polat, Sadi Dinççağ gibi imzaları arıyor.
Albümün düzenleniş tarzı iyi değil ve baskısı da bir hayli dikkatsiz yapılmış.
Sonuç : Alınmaya ve görülmeye değer bir albüm.

İlhami SOYSAL

AKİSÇİLER SİZiN İÇİN

GÖRDÜLER, DİNLEDİLER, SEÇTİLER

Radyo

29 Ekim, Pazartesi, Ankara : 10.00: "Anıt Kabirden", 11.00 : "Meclisten naklen yayın", 13.15 : "Türk bestecilerinin eserleri" (İlhan Baran, Adnan Saygun, Muammer Sun. İyi kaydedilmiş eserler), 21.45 : "Cumhuriyetin kuruluşunda doğanlarla açık oturum".
30 Ekim, Salı, Ankara : 10.30 : "Stüdyo programlarından seçmeler" (eğlence programı). Ankara İl : 20.00 : "Müzikseverlerle Başbaşa" (şaşıran solocular, uyuyan şefler, bozulan icralardan örnekler).
31 Ekim, Çarşamba, Ankara : 21.30 : "Arı Dile Doğru" (neden öz türkçe konuşmalı?), 23.00 : "Konser Salonundan" (CSOnun 24 Ekim konserinin bandı).

Tiyatro

Tütün Yolu: E. Caldwell'in Amerika sahnelerinde yıllarca oynanan bu eseri, bu mevzsim İstanbulda, Küçük Sahnededir. Tütün Yolunu roman olarak sevenler, oyun halinde daha çok beğeneceklerdir.

Çalı Kuşu: Reşat Nuri Güntekin deyince hiç şüphesiz, Çalı Kuşu gelir akla. Onun bu çok sevilen romanı şimdi İstanbulda, Yeni Tiyatrodadır.
Rose Bern : Ankarada Üçüncü Tiyatroda temeli edilmekte olan bu eser, 1912'de Nobel Edebiyat armağanını kazanan Gerhard Hauptman'ındır. Oyuncular oldukça başarılıdırlar.

Kitaplar

Günü Gününe: Burhan Arpadın çeşitli gazetelerde yayımlanan yazıları. 1956-1982 yılları arasındaki önemli konuları ele almış olan Arpadın geniş bir kültüre dayanan yazılarını merak edenler bu kitabı zevkle okuyabilirler. (Yeditepe yayınları 1962, İstanbul)
Elinle: Sabahattin Kudret Aksalın son şiirlerini toplu halde okumak isteyenler bir adet "Elinle" alabilirler. (Yeditepe yayınları 1962, İstanbul)
Aşk Üçgeni: Bir zamanların iyi hikayecisi Umran Nazifin son hikâyeleri bu kitapta bir araya getirilmiştir. (Yeditepe yayınları 1962, İstanbul)
Yalan: Ünlü piyes yazarı Orhan Asenanın unutulmayan bu oyunu" kitap halinde çıkmıştır. (Dernek yayınları 1962, Ankara).

Musiki

İstanbul : İyi musiki seven İstanbullular için bu hafta yapılacak şey, radyolarını açıp yabancı istasyonlar aramaktadır. Zira, Türkiyenin 1 numaralı şehri geçen yıl olduğu gibi bu yıl da musiki bakımından inanılmaz derecede fakirdir. Tavsiye edilecek, konserler, B.B.C. nin "Üçüncü Program" ında yayınlanmaktadır.

29 Ekim, Pazartesi : Ankaralılar için Operada geçirilecek müstesna bir gece. O gece Devlet Operası ve balesi bütün marifetlerini göstereceklerdir. Ancak geceye katılmak herkese nasip olmayacaktır. Zira temsil, misafir İran Şahı şerefine hususi surette verilmektedir. O bakımdan hem kulaklara, hem gözlere bir ziyafet teşkil edecektir.

Sinema

Aşk Mevsimi: Ankarada, İnci Sinemasında Başrollere Orson Welles, Paul Newman, Anthony François, Joanne Woodward. Konu, ünlü amerikan romancısı William Faulkner'in "The Long and Hot Summer - Uzun ve Sıcak Yaz" adlı hikâyesinden alınmıştır. Başarılı oyuncular ve nefis bir fon müziği. Renkli. Tek kusuru, türkçe sözlü oluşu.

T İ Y A T R O

İstanbul

Toplantıdan toplantıya

Milletlerarası Tiyatro Enstitüsünün -I.T.I.- Türkiye Milli Merkez Heyeti 14 Temmuzda olağanüstü bir toplantıya çağırılmış ve bu toplantıda, yeni İcra Komitesini seçmekten yani eskisini, çoğunluğuyla, yerinde bırakmaktan- başka bir iş yapmamıştı. Bu sefer, 13 Ekimde, İstanbulda yeniden toplantıya çağırılan Milli Merkez Heyeti, yönetmeliğinde yazılı yıllık toplantılarından birini -belki ilk defa-zamanında yapmış oldu. Ama 24 üyesinden ancak 14'ünün iştirakiyle., İşin garip tarafı, toplantıya katılan 14 üyeden 10'unun Ankaradan gelmiş olmasına karşılık, toplantıya katılmayan 10 üyeden 7'sinin İstanbulda oturanlar olmasıdır.

Gündemde toplantı Başkanının seçimi, İcra Komitesinin raporu, yayımlar, Milli Merkez çalışmalarıyla ilgili konular ve teklifler vardı. Gündeme konulması unutulan bir madde ise, uzunca bir zaman kalmak üzere, Parise gitmiş olan yeni İcra Komitesi üyelerinden Adalet Ağaoğlunun, hareketinden önce, yerine bir başkasının seçilmesi için, bırakmış olduğu mektuptu...

Toplantı Başkanlığına, her zamanki gibi, umumi havayı ve temayülü sezmekte ve en pürüzlü meseleleri ona göre "oya koymakla" tatlıya bağlamakta güçlük çekmeyen Refik Ahmet Sevengil seçildi. İcra Komitesinin raporunu da, gene her zamanki gibi, Bedrettin Tuncel, kurmuş olduğu geleneği bozmıyarak, gene şifahi izahat şeklinde Heyete sundu. Buna üzülenler olmadı değil.. Zira, basta Başkan, yıllarca sonra İcra Komitesinin faaliyetini incelemek isteyeceklerin dosyalarda ve zabıtlarda "Bedrettin Tuncel, İcra Komitesinin geçen faaliyet devresine ait çalışmaları üzerinde şifahi izahat verdi" cümlesinin tekrarından başka birşey bulamayacaklarını farkedenler eksik değildi.

Sıra "Yayımlar" bahsine gelince konuşmalar bir hayli hararetlendi. Milli Merkez Heyeti, altı aydır hazırlıkları bir türlü bitirilemeyen bir formalık bültenin, nihayet baskıya verildiği haberini alacağım umuyordu. Ne çare ki henüz bazı yazılar tercüme ettirilebilmiş, bazı resimler seçilebilmişti. Bu durumda İcra Komitesinin bülten hazırlığının kolay kolay sonu gelmiyeceğini anlıyan Merkez Heyeti, bültene verilecek şekli, bültende yer alması gerekli yazıları ve resimleri, kendi arasından

1 Piyes gördüm

Oyun : "Ayı Masalı" -Komedi, 2 bölüm-

Yazan : Refik Erduran

Tiyatro : Dormen Tiyatrosu - Eski Ses-

Sahneye koyan : Haldun Dormen

Dekor : Duygu Sağıroğlu

"Ayı Masalı" Dormen Tiyatrosunda
Modern bir allegori

Kostüm : Güler Erenyol

Efekt ve Işık : Yılmaz Aslancan

Konu : İstanbul yakınında "ayı"ların tabu haline getirildiği bir kasabada, kızına koca arayan jandarma komutanının karısından -Şevkiye May- Parti Başkanına -Turgut Boralı-, Profesörüne -Erol Keskin-, Beyefendisine -Tuncel Kurtiz- varıncıya kadar, "köprübaşı"nı tutan "ayı"lara "dayı" demekte tereddüt etmeyen, "köprüyü" tehlikesizce geçebilmek için türlü dalkavukluklar eden çeşitli tipler arasında -hayatı pahasına da olsa - kaba kuvvete boyun eğmek istemiyen bir halk çocuğunun, Rüstem'in -Altan Erbulak- tek başına direnişi. Orta oyunu tekniği içinde, komik unsurların ve sosyal hicvin ağır bastığı modern bir allegori.

Oynayanlar : Erol Günaydın (Çeyrekçi Arif Efendi -modern komisyoncu tipinin ilkel örneği- Pişekar), İzzet Günbay (Taktik Necati), Ayfer Feray (Polaris Tomris), Nisa Serezli (Hanımefendi), Mehmet Özekit (Koca Hasan Pehlivan) vs.. (9 erkek, 4 kadın rolü).

Beğendiğim : Refik Erduranın, Batıda yeni yeni örneklerini gördüğümüz -"Gergedan", "A Man for all Season's", "Les Maxibuies"- bir tarz içinde, orta oyunu tekniğinden rahatça faydalanmış olması. Dormen topluluğunun "ensemble" halindeki doyurucu oyunu. Çeyrekçi Arif Efendi'de Erol Günaydının renkli ve inandırıcı kompozisyonu. Rüstem'de Altan Erbulakın sürükleyici, güldürürken düşündürmeği başaran, çok diri ve tatlı oyunu. Haldun Dormenin, oyunun bütününe kazandırdığı hızlı akıcılık, karambol sahnelerinin ölçülü realizmi. Rüstemin önünü kapattığı sahnedeki güzel buluşu.

seçtiği bir küçük Komisyona tesbit ettirmeyi uygun gördü.

Nitekim aynı gün, öğleden sonra toplanan ve Refik Ahmet Sevengil ile Lûtfi Ay, Haldun Taner, Nüvit Özdoğru ve Aydın Günden teşekkül eden bu Komisyon, bültenin bir "yıllık" halinde yayımlanmasına, her yılın en geç son ayı içinde çıkarılmasına, bir önceki mevsim faaliyetini topluca aksettirmesine, yazıdan çok resme yer verilmesine, yazıların ve resim altlarının da fransızca ve ingilizce olarak iki dilde hazırlanmasına karar verdi.

Bu karar İcra Komitesince tasvibedilir de yazılar ve resimler önümüzdeki ay içinde baskıya verilebilirse, 1963 yılı başında, Türkiye Millî Merkezi, ilk defa olarak, yabancı memleketlerin I.T.I. merkezlerine ve tiyatro çevrelerine, 1961-62 mevsiminde Türkiyede Tiyatro, Opera, Bale alanında gerçekleştirilmiş çalışmaları aksettiren bir broşürü, yılbaşı hediyesi olarak, gönderebilecektir.

Açılırken kapanan..

Daha doğrusu, açılmasıyla dağılması bir olacağa benzeyen bir topluluk, İstanbulun tiyatro çevrelerinde, son günlerin en çok sözü edilen konusu halindedir. Bu topluluk "Alpago Tiyatro" adını taşımakta ve Aksarayda, Küçük Opera Tiyatrosunda "Hayat Tatlıdır" adlı bir İtalyan oyunuyla perdesini açmış bulunmaktadır.

Bilindiği gibi Alpago Tiyatro -dilimize ne uygun, no de güzel ad!- bir süre önce Ankara Devlet Tiyatrosundan -bir prömiyere çıkmıyarak- sözleşmesi bozulmuş olan Saim Alpagonun kurduğu topluluktur. Bu topluluğa, sonradan, gene Devlet Tiyatrosu sanatçılarından, Semih Sergen de katılmıştı. Ama, birkaç gün önce, Semih Sergeni Ankaraya dönmüş, Devlet Tiyatrosundaki eski yerini almıya çalışır görenler, İstanbulda bu topluluk hakkında söylenenlerin gerçeğe dayandığını, en iyi şekilde, anlamışlardır.

Şimdi Küçük Opera Tiyatrosunun sahibi, büyük masraflarla onardığı ve güzel bir salon haline getirdiği, tiyatrosunu yeni bir toplulukla çalıştırmıya hazırlanmaktadır. Bu topluluğun başına kimin geçeceğini merak edenler ise, son günlerde Münir Özkulun oraya sık sık uğrar olduğunu farketmemiş olanlardır.

Beğenmediğim: Yazarın, birçok yerlerde, hele Parti Başkanının ağzıyla, duyurmak istediği sosyal ve politik hicivde, çok işlenmiş bir tema etrafında, çok duyulmuş şeyleri tekrarlaması. Sahneye koyucunun ve dekoratörün, oyunun özündeki fantastik ve allegorik havayı daha iyi yansıtacak bir üslûp araştırmasına gitmemiş, meselâ, "ayı"ları, yer yer, sahneye çıkarmayı düşünmemiş, böğürtülerini duyurmakla yetinmiş olmaları. Bu yüzden oyunun en önemli özelliklerinden birinin, inandırıcı olamıyan bir realizm içinde, kaybolması.

Sonuç : Hoş bir akşam geçirmek istiyorsanız Altan Erbulakla Erol Günaydını "Ayı Masalı"nda mutlaka görmelisiniz.

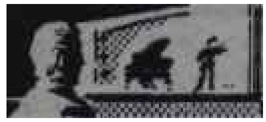
Lûtfi AY

E. Günaydın - A Erbulak - M. Serezli - A. Feray
Başarılı dörtlü

"Ayı Masallı"ndan bir sahne
İnandırıcı olmayan bir realizm

Cemal Reşid Rey
Sihirli değnek

Şef : Cemal Reşid Rey

Orkestra: İstanbul Belediyesi Şehir Orkestrası.
Solocular: Uğurtan Aksel (harp),

•

Suna Kan (keman), Cemal Reşid Rey (piyano).

•

Salon: İstanbul, Şan Sineması.

•

Konserin özelliği: Bir Debussy konseri olmasında. 22.8.1862'de doğmuş olan Debussy, eğer yaşasaydı, 1962 yılında yüz yaşında olacaktı. Onun için bu yıl bütün dünya, konserlerle, festivallerle ünlü fransız bestecisinin doğumunu kutluyor. Türkiyede bu çeşit bir konser düzenlemeyi herkesten önce Şehir Orkestrasının yöneticileri akıl etmiştir. Tabii bunda, orkestranın başında Cemal Reşid Rey gibi, Fransız müziğini iyi tanıyan, Debussy'yi seven bir müzikçinin bulunmasının da rolü büyük.

Debussy, müzik tarihinde, çığır açmış bestecilerin arasında yer alıyor. İzlenimci müziğe son şeklini veren, olağanüstü kabiliyetiyle, daha doğrusu dehasıyla bu üslûbu bir okul, yaygın bir akım haline getiren odur. İstanbul Şehir Orkestrasının konserinde "Prelude â l'apres midi d'un Faune'', Noktürnlerin iki tanesi -Bulutlar ve Şenlikler-, keman piyano sonatı, harp ve yaylı çalgılar orkestrası için iki dans ve "Deniz" çalındı.

•

Beğendiğim: Herşeyden evvel, programdı. Türk sanatçılarının Debussy'yi anmak amacıyla bu kadar güzel bir program yapması ve beylik konserlerin arasına Debussy'nin müziğini bir İntermezzo gibi sıkıştırıp vermeleri, sakızlardan bıkmış olan dinleyicileri sevindirmiştir herhalde.

Cemal Reşid Rey ne bir piyanist, ne de bir orkestra şefidir. Cemal Reşid Rey sadece müzikçidir. Duygulu, heyecanlı bir müzikçi. Duygulu, heyecanlı ve kültürlü. Debussy konserine baştan sona kadar kişiliğiyle şekil verdi. Sonatı, Suna Kan ve Cemal Reşid Rey, olağanüstü bir beraberlikle çaldılar. Aynı kültür temeli üzerine oturan aynı kafadaki, aynı duygudaki iki insan beraber nefes alıp veriyordu.

Ayrıca "Prelude"de flütçü Nami Şenelin soloları ile Dans'la da harp solocusu dikkati çekecek kadar iyi idi.

•

Beğenmediğim: Genel olarak, orkestranın tekniği ve entonasyonu. Güç bir pasaj gelince kemanlar dökülüyor, viyolonseller karışıyor. Cemal Reşid Reyin bütün gayretine rağmen, teknik güçlükler yüzünden, deniz bir parça bulanık ve kirliydi.

•

Sonuç: Besteci Debussy ile yorumcu Cemal Reşid Rey yanyana durduğu vakit sonuç elbet de iyi olacaktır.

Faruk Güvenç

Mızıkalar

Armoni Mızıkası

Geride bıraktığımız hafta içinde Ankaranın sanat çevrelerinde bir haber bomba gibi patladı: Genel Kurmay Harekat Başkanlığı Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkasını lâğvetmiye karar vermiş ve bu konuda teşebbüse geçilmiştir!.. Dolaşan söylentilere göre, evraklar Genel Kurmay Harekat Başkanı Tuğgeneral Muammer Özkanın masasına kadar gelmiş ve Generalin imzasını beklemiye başlamıştır. Herhalde böyle bir kararın altına eli titremeden kimse imza atamıyacaktır.

Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkası, Türkiyenin, geçmişi 140 yıl önceye uzanan sayılı kurumlarından biridir ve senfonik çehresiyle bütün dünyaya ün salmıştır. Kökleri İkinci Mahmut zamanının Mızıkai Hümayununa kadar uzanan Armoni Mızıkası, yöneticisi İhsan Künçerin emekliye ayrılmasıyla ilk büyük darbeyi DP'nin son günlerinde yemiştir. 27 Mayıstan sonra da rütbesi yüzbaşının üstünde olan bütün subaylar emekliye ayrıldı ve geride kalanlar içinden en kıdemli subay şeflikle görevlendirildi. Bu, Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkasına vurulan ikinci darbe olmuştur. Şeflik eğitimi görmemiş bir kişinin kıt'a bandolarına marş çaldırması belki mümkündür ama, senfonik bir topluluğun başında değnek sallaması aklın alacağı şey değildir.

Peşpeşe yediği darbelerden iyine zayıf düşmüş olan Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkasını lâğvetmekle, iki yıldan beri sistemli bir şekilde yürütülen "geri gidiş", amacına ulaşmış olacaktır. Ama sanatseverliği ile tanınan Türk Ordusunun, Atatürkün üstüne titrediği bir müesseseyi imha edeceğine, bir başka deyişle, kendi yavrusunu yiyeceğine inanmak için aşırı derecede karamsar olmak gerek. Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkası desteklenmelidir, ıslah edilmelidir.

«Onlar ki verir laf ile Dünyaya nizamat...»

İki meşrep - İki başlık

Özel teşebbüs başıboş bırakılmayacak (Vatan - 24 Ekim 1962. "Ültra sosyalist")

Özel sektöre hiç bir müdahalede bulunulmayacak (Hür Vatan - 24 E kim 1962 "Ültra liberal")

Kaynana bolluğu

Adetimdir, Hasbi beyi berberden henüz çıkmış görürsem "Sıhhatler olsun" derim. Hamamdan geldiğini sezinlersem "Güle güle kirlen" derim. Kaynanasının öldüğünü duyarsam "Başın sağ olsun" derim... (Sabri Esat Siyavuşgil - Yeni Sabah - 21 Ekim 1962).

Vay köftehor

Aziz arkadaşlarımız Arif Nihat Asya ile Hasan Tuncay'ın basın suçundan beraat etmeleri, yüreğimizi sevinçle doldurup taşırırken, Türk Adliyesi adına da göğsümüzü iftiharla kabarttı. Bir zamanlar dillere destan olmuş bir Türk Adaleti vardı ya, işte o güneş'ten ışınlar görmek insanı saadetten sarhoş ediyor! (Halide Nusret Zorlutuna - Yeni İstanbul - 21 Ekim 1962).

Çıkanda inen

Uçak fiyatları indirildi (Öncü - 21 Ekim 1962).

Eee, Türkiyedeler!

Trenden inen iki deve kadınlara saldırdı (Yeni Sabah - 21 Ekim 1962).

Eskinin yenisi

Yeni İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekatayı bir hayli eski tanırım (Fatin Fuat - Zafer - 21 Ekim 1962).

Malûmu ilam

Hatipoglu : "Bu yıl giriş imtihanını kazanamayan kimse katiyen Üniversiteye alınmayacaktır" demiştir. (Tercüman - 23 Ekim 1962).

Tevazu!

Bir takım, delikanlılar bizi kenara itip Cumhuriyete sahip çıkıyorlar. Yüksek sesle "Atatürk, Cumhuriyeti bize emanet etti" diyorlar. Bize saygı göstermeleri gerekir. Bize saygı Atatürke saygı demektir. (Kadircan Kaflı - Tercüman - 23 Ekim 1962).

"Kabakça"

Almanlar türke çok benziyor. Hayır, çehrece değil. Huyca ve ruhca benziyor. (...) Hile, yalan, kaşıkçılık nedir, bilmiyor almanlar (Ahmet Kabaklı - Tercüman - 23 Ekim 1962).

Doğru lâf

Üniversite giriş sınavını kazanamayanlar yürüdü (Öncü - 23 Ekim 1962).

Efendim nerede...

Bütün dünyanın Küba hadiseleriyle meşgul olduğu dün, Ulus gazetesinin dış politika icmali :

"Adenauer'in Amerikayı ziyareti" (25 Ekim 1962).

Elele

Gülek zarar göreceği halde Tarım Reformunu savundu. (Vatan - 22 Ekim 1962).

İktidar - Muhalefet

Tekel maddelerine bu yıl zam yok (Ulus . 24 Ekim 1962)

Tekele yapılacak olan zam hoşnutsuzluk yarattı (Öncü - 24 Ekim 1962)

Türkçeye kitaksi!

Dört maddelik bir soru önergesi verildi (Zafer - 24 Ekim 1962)

Kuvayi Milliye Ordusu Türkün tek ordusu bulunduğunu ve M.D.O. nun kızıl tahriklerce harekete geçtiği bildiriliyor (Tasvir - 24 Ekim 1962)

27 Mayıstan sonra ve Parlamento açıldıktan bu yana meydana gelen bazı hadiseler şöylece hatırlanacak olursa, Türkiyemizin kaderini bir dikta idaresini şu veya bu formül altında hakim kılmak isteyen bir faaliyetin mevcudiyeti inkâr kabul etmez (Başyazı - Tasvir - 24 Ekim 1962)

Çin - Hind savaşı bütün şiddetiyle devam ediyor (Manşet - Kudret - 24 Ekim 1962)

Bu yapılmaz ise, bir yandan partiler kendi iç bünyelerinde ayırıcı ve binnetice diktaya alet kılıcı faaliyetler sinsi sinsi gelişir ve önlenemez bir hal alır (Başyazı - Tasvir - 24 Ekim 1962)

Dondurma!

Aftan sonra ilk kanun Ağalarda donuyor (Manşet - Öncü - 19 Ekim 1962)

Bilgi paralama

"Dinle neyden çün şikâyet etmede"
"Ayrılıklardan hikayet etmede"

Mevlananın hayat hikâyesi böyle başlar (Yeni Sabah - 24 Ekim 1962).

Not: Aslı şöyledir:
"Dinle neyden kim hikayet etmede"
"Ayrılıklardan şikâyet etmede"

J A L E   C A N D A N

O K U Y U C U L A R I Y L A   K O N U Ş U Y O R

Kim demiş ki çocuk, karı - kocayı birbirine yaklaştırır? Çocuklarımız olalı eşimle aramız çok açıldı. Onlar büyüdükçe de, biz birbirimizden, iki kutup gibi ayrıldık. Kocam çocuklara karşı fazla sert ve anlayışsız davranıyor, modern terbiye sisteminden habersiz hareket ediyor. Herkesin çocukları sabahtan akşama kadar sokaklarda oynarken bizimkiler, tatil günlerinde bile, ancak saatle girip çıkıyorlar. Çocuklar büyüdükçe idare de güçleşiyor.

Dertli Anne - Ankara

Dertli Anne acaba doğru düşünüyor ma? Yeni eğitim sistemi hakkında çoğu zaman, pek çoğumuz yanılıyoruz. Siz de bu sistemi bir başıbozukluk olarak kabul etmiş olmayasınız? Mütehassıslar bugün, eğitimde fazla otoriteyi de, disiplinsiz hürriyeti de aynı şekilde zararlı buluyorlar. Çocukların saatle sokağa çıkmaları pek korkunç birşey değil ama, acaba babaları, bu disiplini çok mu ileriye götürüyor? Çocukların kişiliklerinin gelişmesine engel olacak davranışları var mı? Beraber bir pedagoga başvurup, gerçeklerinizi anlatın, size bir hareket planı çizsin, Bundan faydalanacağınızı umuyorum. Eşinizle beraber ciddi eğitim neşriyatını izlemeye de çalışın. Eşinizle aranızdaki anlaşmazlık nihayet, bir görüşe dayanıyor. Bilgi bu konuda her ikinize de yardımcı olacaktır. Yalnız, hangi terbiye sistemini kabul ederseniz edin, en önemli nokta, bu konuda eşinizle anlaşmaktır. Karı - koca arasında bu gibi çekişmeler en iyi sistemin etkisini sıfıra düşürür, bunu unutmayın.

•

Memleketimizde halledilmemiş pek çok kadın dâvası bulunduğuna inanıyorum. Mesela yeni Anayasamızın 12. maddesi, kadın - erkek eşitliğini de dil, ırk vs. gibi kabul ettiği halde, Medeni Kanunumuzun bazı maddeleri bu eşitliği açık surette bozmaktadır. Medeni Kanunun 159. maddesi kadını, kocasının açıkça veya zımnen müsaadesi olmadıkça, herhangi bir işle, sanatla iştigal etmekten meneder. Mallarının idaresi için hangi usûlü kabul etmiş olurlarsa olsunlar, bu böyledir. Gene Medeni Kanun, erkeği aile birliğinin reisi olarak kabul eder ve ev intihabında, çocuklar üzerinde ona, kadının aleyhine bir takım haklar tanır. Ceza Kanununda kadın - erkek eşitliğini bozan maddeler daha da manalıdır. Almanya ve Avusturyada ev kadınlarının Anayasa mahkemelerine müracaat ederek, bu tip kanunları iptal ettirdiklerini gazetede okudum. Biz ne yapabiliriz?

Nermin - Karşıyaka, İzmir

44 numaralı Anayasa Mahkemesi kanunu, yürürlükte olan kanunların Anayasaya aykırılıkları iddiasiyle, bunlar hakkında iptal davası açma hakkını yalnızca bazı şahıs ve müesseselere tanımıştır. Bunlar Cumhurbaşkanı, son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu alan siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulunan siyasi partiler, siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupları, Millet Meclisinin veya Cumhuriyet Senatosunun üye tam sayısının en az altıda biri tutarındaki üyeleri ve kendileriyle ilgili konularla Yüksek Hakimler Kurulu, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay ve Üniversitelerdir. Sevgili okuyucum, bence tek çare, kadınların Türkiye Büyük Meclisine en az altıda bir nispetinde girmelerini sağlamaktır. Bunun için de daha önce kanunların bugün bize tanıdığı hakları memleketin her köşesinde tanıtmak için çaba göstermemiz gerekir.

•

Çalışan bir ev kadınıyım. Bütçem oldukça dar. Giyimi sevdiğim halde, hemen hemen hiçbir şey dikinemiyorum. Bu hal, her mevsimbaşı benim için üzüntü oluyor. Az para ile şık olmak, temiz giyinmek gerçekten mümkün müdür? Birçok gazetelerde buna benzer şeyler, okuyorum. Bana, "lâftır" gibi geliyor. Ne dersiniz? Bana, her yere giyinebileceğim bir sihirli kıyafet tavsiye edebilir misiniz?

Süheyla Engin - Ankara

Sihirli kıyafeti şimdi size, Ankaranın tanınmış terzilerinden Bade Tintürk takdim edecek. Bade Tintürkün sizin için düşündüğü kıyafet, üç parçalı bir tayyör takımıdır. Takımın bir eteği, aynı kumaştan bluzu, ceketi vardır. Kumaş için, zevkinize göre, koyu renkli bir ince tweed veya düz renkli bir tok yünlü düşünebilirsiniz —lacivert ve kırmızı bu mevsim çok modadır— Eteğin düz hatlı bir etek olmasına dikkat edin. Plili etekler, takım kıyafetler için elverişli değildir. Önde bolluğu bulunan yeni tip etek üzerinde de durabilirsiniz. Aynı kumaştan bluz, yakasız, küçük veya tam kolsuzdur ve bolca eteğin üstüne düşer, etekle beraber giyildiği zaman elbise hissi verir. Takımın eteğini spor bluzlar ve çeşitli sveterlerle her zaman, her yere giyebilirsiniz. Elbise kendi kumaşından bluzla ve bir iğne, bir kolye ile, dışarda yemeğe, misafirliğe, sık bir toplantıya gider. Bade Tintürk size bir de saten düşesten yapılmış şık bir fantezi, bluz tavsiye etmektedir. Tayyör içine giyeceğiniz bu bluz, kok teyller için biçilmiş kaftandır. Yalnız, tayyör ceketiniz spora kaçmasın, daha çok Chanel tipi fantezi bir ceket olsun.

Az para ile iyi giyinmenin bir şartı da, az kıyafet dikinip, mümkün mertebe iyisini yapmaktır. Hele dikiş bilmeyenler için bu, şarttır.

•

Zora dayanan ırza geçme olaylarını telin eden kadınlarımıza hak veriorum. Yalnız, beri gericilikle itham edeceğinizi bile bile size bir soru sormak cesaretini göstereceğim. Bu meselelerde kadınlar tama-

miyle suçsuz mudur sanıyorsunuz? Bu davaların tahkikat dosyalarını biraz tetkik etme imkanını bulsanız, belki başka türlü düşüneceksiniz. Kadını yalnızca bir dişi gibi gören erkek suçludur, kabul. Ama, büyük şehirlerimizde bile yalnız dişiliklerini geliştirmekle meşgul kızlarımızın, dişilikten başka birşey düşünmiyen bazı kadınlarımızın bu meselelerde hiç mi suçları yok?

Mesleğe yeni atılmış bir avukatım. Bu tip davaları alma cesaretini gösterdim, çünkü ağabeylerimiz bunların davalarını almaktan bile çekinirler. Bu sayede pek çok şey öğrendim. Bu suça idam cezası gerçekten gülünç olur.

E. E. - İstanbul

Cesaretinizi tebrik ederim. Sizin gibi düşünen, fakat düşündüğünü söyleyemiyen pek çok insan vardır. Hele, şu davaları reddeden tanınmış avukat ağabeylerinizin bizlerle işbirliği yaptıklarından da eminim. Kişiyi tek başına ele alıp, meselelerini tahlil ettiğiniz zaman onun için daima hafifletici sebepler bulabilirsiniz. Adam öldürme vakaları ile ilgili tahkikat dosyaları sanki daha mı başka türlüdür? Katil de çoğu zaman toplumun kurbanı değil midir? Dava kişinin değil, toplumun davasıdır. Çünkü hürriyetlerimizi tehdit etmektedir. Çünkü yarattığı psikolojik etki yalnız kurbanlarını değil, bir kitleyi yakından ilgilendirmektedir. Dava bu yönden ele alınmalıdır.

Rüzgar gibi geçmese" dediniz, geçti gitti bile.. Irza tecavüz olaylarına gösterilen tepkiye ne oldu acaba? Acaba, tesadüfen suçlar hep o günlerde mi işleniyordu, yoksa mesele bir gazete mizanpajından mı ibaretti?

Bir meraklı - Ankara

Kim ne derse desin, dünyada en büyük kuvvet modadır ve en az zararlısı da Paristen çıkanıdır. Sosyal konuların zaman zaman moda haline gelmesini anlamak pek de çetin bir iş değildir. İlgi çekici yeni bir olay bazen müzmin hastalıkları ateşler, ama tıbba ne dersiniz? Zaman gelir, herkes kanserden mustariptir; zaman gelir, herkes apandisitten ameliyat olur. Yalnız mustarip olsalar, yalnız ameliyat masasına yatsalar yine neyse, modaya uydular deriz, ama bol bol da ölürler. Galiba fazla reklama gelmiyor!

-Şimdi yapacağın şey çamurdan pastayı yemekten ibaretti. Ona öyle emek verdi ki...

Duygu Duvarı

Okuyucularımdan mektup almaya başladıktan sonra, "keşke insanlar biraz daha az duygulu olabilselerdi" diye düşünür oldum. Anlaşılıyor ki çoğumuz, hayatımızın direksiyonunu "duygu" dediğimiz büyük kudrete kaptırmışız. O, bizi dilediği yöne sürükleyip duruyor. Gerçekten de duygu, sağduyuyu, mantık ve muhakemeyi, zekâyı, aldı, olumlu çabaları bir solukta yok edebilir. Fazla duygu bazen insanı duygusuzluğa da itebilir. İnsanlar kör duygu duvarlarını biraz aşabilseler, çok yakınlarında, kimbilir ne güzel şeyler görecekler, neler yapabileceklerdir. Bu sözlerim sakın duygusuzluğa övgü sayılmasın. Eğer insanoğlu duygusuz yaratılmış olsaydı yeryüzündeki fonksiyonlarını yerine getirebilir miydi? Ama fazla duygu ile duygusuzluk arasında bir de ölçülü duygululuk vardır. Duygu hayatımızı akıl ve mantıkla, muhakeme ve sağduyu ile beraber yürütmek zorundayız. Hele toplumla ilgili konularda memleket meselelerinde bu ölçüyü bulmak, bizim için bugün en önemli bir dava halini almıştır. Sıhhatsiz bir duygu, çok yakın bir tarihimizde, toplumumuzda hırsızlığı, nüfuz ticaretini, ödevi kötüye kullanmayı, çeşitli dalavere cambazlıklarını birçok vatandaşlara hoş gösterecek kadar tahribat yapmıştır. Bu, değer ölçülerinin duygunun etkisi altında, kaybolması demektir. Gene duygu, son günlerde, ölçülü bir siyasi affın mânasını ve değerini lüzumsuz yere büyütmüş, memleketin havasım bozma istidadını göstermiştir. Gazetelerimizin, hatta affa karşı görünen bazı büyük gazetelerimizin, tahliye günü ve tahliyeden evvel, sayfalarının en baş köşelerini kaplıyan "göz yaşartıcı" rejim ve röportajlar, bence haber verme ödevini çok aşmış ve duygu satışı halini almıştır.

Roket devrindeyiz. Eloğlu fezada tur atıyor. Biz de artık dünyamızı örten şu kör duygu duvarını aşsak, ölçüyü bulsak..

KÖŞEDEN

İlâç olsa kâr etmez

Bu kadarcığına liselerin Sultani, ilkokulların iptidai diye anıldıkları günlerde bile rastlardınız. Faik bey, Selim Sırrı bey, Mazhar bey gibi inanmış terbiyecilerle yetiştirmeleri, kendilerine emanet edilen çocukların ruh ve beden yapılarını iyinin, güzelin potasında cimnastik yolu ile yoğurabilmek için haftada bir saatten fazla zaman bulabilirler, bir şeyler öğretmek için değil, bir şeylere alıştırmanın çaresi için çalışabilirlerdi.

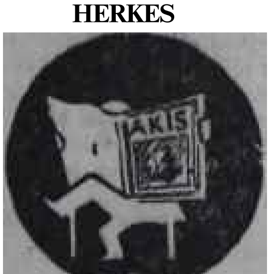
Beden eğitimi dâvasının gönüllüleri dünyanın inandığına, toplum şöyle dursun, Maarifi inandırmak için otuz yıla varan savaştan sonra bugün hâlâ ilk tuğlaya harç koyanların katındadırlar. Programlar yaptılar, yepyeni bir anlayışa göre talimatnameler, talimatlar yayınlanmasını sağladılar. Onların emeğiyle "Marifet dersi"nin insanlık yolu olduğu kanun değerinde vesikalara geçti, meslek okulları açıldı ve gide gide, bir arpa boyu yol gidildi.

Ders programlarında beden eğitiminin tarifi bir "anıt" değerindedir, ama ayrılan zaman, haftada sadece bir saattir! Okulspor yurtları ve izcilik, kâğıt üstünde çok ileri birer müessesedirler, ama bunlara ayrılmış zaman yoktur! Şöyle bir ölçerseniz, okullarımızda kaç yüz çocuğa, hava alacak bir metre kare yer, kaç bin çocuğa cimnastik ve spor için bir metre kare çatı altı düşer, ürkersiniz. Davanın değeri lafta, hatta raftadır.

Beden eğitiminin uzmanları ekleme bir şubeden yetişiyor; mektebi bile yok, zamanı yok, yeri yok. Üstelik, emek verenlere Maarifte itibar yok, iltifat yok. Şartlar bu olunca, spor kalkınması, söyleyen için hayal, dinleyen için masaldır.

Vildan Aşir SAVAŞIR

HERKES

OKUYOR

AKİS - 588

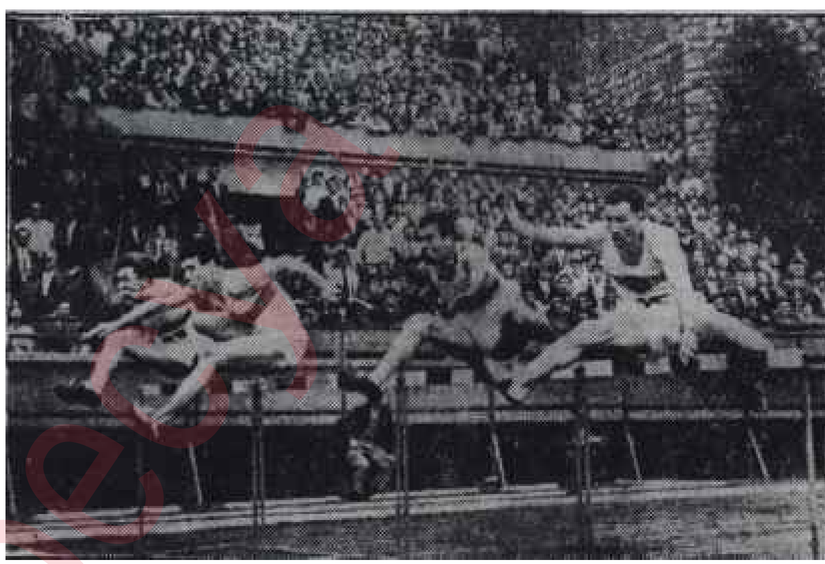
S P O R

Atletizm

Yeni Federasyon

Atletizm Federasyonunun yeni Başkanı, vazifesini tebrik edenleri, o kendisine pek yaraşan nezaketiyle uğurladıktan sonra, tasaları ile başbaşa kalıp da taşıyacağı yükü bir hesaba vurunca, biraz irkildi. Gençti, tecrübeli ve bilgiliydi. Ayrıca, atletizm çevrelerinde sevilen bir insandı. Bu işin elbette kolayca altından kalkabilecek ve hakkından gelebilecekti. Ne var ki işler onun bıraktığı yerde kalmamıştı. -Fıratlı ikinci defa Atletizm Federasyonuna Başkan oluyordu ve o tarihten bu yana köprülerin altından deryalar akmıştı-. Teşkilatımız da tez kalkınmanın yolunu, tıpkı güreşte olduğu gibi, ceza heyeti kararlarında arar olmuştu. Atletizm, dünyamız öylesine daralmıştı ki, Türkiye haritasında kasaba değil, büyük şehirleri bile sayamaz hale gelmiştik. Tablo bu idi.

Şimdi Jerfi Fıratlı işe neresinden ve nasıl bağlıyacaktı? Açıkladığı Federasyon heyetinde kendisi gibi genç, inanmış ve bilgili kişiler var. Biz bu kadroyu ilerisi için ümit verici bulmaktayız. Ancak, mesele şuradadır: Jerfi Fıratlı Federasyonu, gösterişsiz, uzun vadeli temel tetbirleri, yıpranmış bir elit kadronun toplu antrenörü kesilip ucuz başarı aramağa

Atletler yarışıyor
Kavgasız mücadele

Ankarada tertiplenen son Balkan Oyunlarında aldığı vazife ona bu konuda çok şey öğretmiş ve gerçekleri bir kilim gibi, bütün renkleriyle gözlerinin önüne sermişti. Bu işin ne idarecisi, ne tertipcisi, ne ağırlayıcısı ve ne de yarışçısı ile övünecek halimiz vardı. Teknik idarecilerimiz öylesine bilgisizdiler ki, çocuklar birine koşup "vananın rekoru kırıldı" diye müjde verseler, adamcağız zafer hayalleriyle bahtiyar oluyor, ya da "neden suya basmadın?" diye 3000 metre engelli koşucusunu azarlıyordu.

Demek biz bu sporda sadece geri kalmamış, gerilemiştik de... tercih edilebilecek midir?

Sınır komşularımızın bile her branş için ayrı antrenör kullandıkları bir devirde biz hâlâ öğretmen yoksuluyuz. Hakiki fidanlık olan okullarımızın kapıları itibarsız. Fedarasyonlara kapalı değil, örülüdür. Sayı koybolmuş. Aslında az olan ilgi, temelli yitirilmiş. Pistlerimiz -siz Ankaraya bakmayın-, rahmetli bir atletin deyimiyle, ebegümeci tarlası halına gelmiştir. Asıl müşkülü ve beteri ise, son sözün başkasının ağzında, kesenin ağzının da o başkasının elinde oluşudur.

Yeni Federasyonun yükü gerçekten ağırdır.

Mağaralar devrinde ...

asırlarca yegâne ışıklandırma vasıtası ateş olmuştur.

Bugün ise ...

her yerde, uzun ömürlü az sarfiyatlı ve İYİ bir ışık veren EDİSON ampulleri kullanılmaktadır.

EDISON

Sadece "ampul" demektense EDISON isteyiniz

101

Saçlarınız dökülüyor mu?

Başınızda kepek ve kaşıntı var mı?

O halde.

Pilo Cura KULLANINIZ

Pilo Cura

SAÇLARINIZIN SİGORTASIDIR.